

I ängslans skugga

**En studie av kvinnors upplevelse av
(o)trygghet i Tensta/Hjulsta**

Av: Elizabeth Szilagy

Handledare: Hassan Hosseini-Kaladjahi

Södertörns högskola | Institutionen för samhällsvetenskaper

Kandidatuppsats/Projektarbete 15 hp

IMER-Internationell migration och etniska relationer | VT 2016

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM
sh.se

I ÄNGSLANS SKUGGA

En studie av kvinnors upplevelse av (o)trygghet i Tensta/Hjulsta

Södertörns högskola 2016

Av Elizabeth Szilagyi

Uttredare/Författare: Elizabeth Szilágyi

Uppdragsgivare:

Spånga – Tensta Stadsdelsförvaltning

Enheten för stadsdelsutveckling

Fagerstagatan 15

163 53 Spånga

Förord

*"Elizabeth, vad är trygg?" frågade Sofia
"Att du inte är rädd" svarade Reva.*

Trygghet handlar om känslan av välmående och säkerhet, eller såsom Reva förklarade, att man inte känner sig rädd. Vi som individer och som sociala varelser upplever trygghet respektive otrygghet i olika sammanhang och av olika orsaker. (O)tryggheten kan röra många aspekter i vårt liv, som arbete, relationer eller ekonomin, och vi utvecklar strategier för att öka trygghetskänslan i dem.

Inte sällan framförs i diverse undersökningar att otryggheten framför allt handlar om vad som kan ske när man vistas utanför bostaden på allmänna platser, i synnerhet när det är mörkt. Inte bara i Sverige utan också internationellt har visats ett ökat intresse att studera trygghetsfrågor kopplade till utemiljön. I samma riktning avser denna studie att förstå omfattningen av den av kvinnors upplevda otrygghet i Tensta/Hjulsta samt dess orsaker och effekter. Fokus ligger således på stadsdelens allmänna platser och bostadsområdet.

Att man ska kunna röra sig fritt när man vistas ute, oavsett tidpunkt eller område anses av många vara en självklarhet, men för deltagarna i denna undersökning innebär utevistelsen ett orosmoment som flera av dem helst undviker.

Denna studie har genomförts med stöd av Anne Marie Flood, EU-samordnare i Spånga-Tensta Stadsdelsförvaltning och därför vill jag framföra min tacksamhet till henne. Jag vill också tacka verksamhetsansvariga för Livstycket, Verdandi samt Kvinnocenter i Tensta/Hjulsta, för deras engagemang och för att ha bidragit med relevant information samt underlättat kontakten med potentiella informanter.

Jag vill även tacka min handledare, Hassan Hosseini-Kaladjahi för givande och utvecklande diskussioner under framställningen av denna rapport.

Slutligen vill jag vända mig till de kvinnor som deltog i undersökningen. Till er, TACK. Inte endast för att ni ställde upp utan för att ni, med era berättelser och diskussioner, har lyft fram intressanta och viktiga frågor som rör inte bara er utan hela samhället för övrigt.

*Vällingby, Maj 2016
Elizabeth Szilagyi*

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
1. Inledning	3
2. Bakgrund	5
2.1. Spånga – Tensta Stadsdel	5
2.2. Trygghet i Tensta/Hjulsta	6
2.3. Stadsdelsförvaltningens trygghetsarbete	7
3. Syfte	10
3.1. Frågeställningar	10
4. Metod	10
4.1. Ett etnografiskt fältarbete	10
4.2. Målgrupp	11
4.3. Tillvägagångssätt: intervjuform, intervjufrågor samt materialinsamlingen	12
4.4. Materialbearbetning	15
4.5. Forskningsetiska principer	16
5. Resultat	17
5.1. Kvinnornas upplevelse av (o)trygghet i Tensta/Hjulsta	17
5.2. Orsakerna till känslan av otrygghet i stadsdelen	18
5.2.1. Kriminalitet	19
5.2.2. ”Brottslingar”	20
5.2.3. Maktkampen	22
5.2.4. Polisenärvaro	23
5.3. Deltagarnas förslag på trygghetsskapande åtgärder	23
5.3.1. Kortsiktiga åtgärder	24
5.3.2. Mellansiktiga åtgärder	29
5.3.3. Långsiktiga åtgärder	31
6. Slutord	34
Källförteckning	36
Bilaga I	39
Fokusgruppsintervjuer: Underlag	39

Sammanfattning

Syftet med denna undersökning är att kartlägga kvinnors upplevelse av (o)trygghet i Tensta/Hjulsta samt att få insikt i vilka åtgärder man kan vidta för att öka deras trygghetskänsla i stadsdelen.

Under fältarbetet och med hjälp av intervjuer har jag haft möjligheten att på nära håll studera stadsdelens kvinnors upplevelse av (o)trygghet. Intervjuerna genomfördes med avsikt att samla in material som bestod av deltagarnas syn på problematiken och skapade ett forum för diskussion, där deltagarna fick framföra sina åsikter och synpunkter kring deras upplevelse av (o)trygghet i stadsdelen samt dela deras erfarenheter och oro kring det.

Deltagargruppen i undersökningen består av tjugonio kvinnor i åldrar femton till sjuttioåtta år. Totalt värvades tjugotre deltagare med hjälp av verksamhetsansvariga för olika verksamheter som bedrivs i stadsdelen och sex deltagare genom snöbollsmetoden. Deltagarnas varierande åldrar, påbrå och sysselsättning hjälpte till att skildra en bred bild av stadsdelens kvinnors upplevelse av (o)trygghet i området. Skillnader kan förekomma i upplevelsen av (o)trygghet beroende på exempelvis ålder eller påbrå, men av bearbetningen av materialet från intervjuerna förstås att inga skillnader förekommer i kvinnornas upplevelse av (o)trygghet i förhållande till någon av de nämnda variablerna. Unga, liksom medelålders- och äldre kvinnor, av olika påbrå och med olika sysselsättningar framförde under intervjuerna att upplevelsen av otrygghet i stadsdelen är väldigt hög.

De få deltagare som framförde att de känner sig trygga i stadsdelen oavsett tidpunkt eller plats som de vistas i¹, upplever ändå en viss otrygghet om de ska besöka specifika platser i stadsdelen, eller undviker dem genom att ta omvägar, byta transportmedel eller att gå ut i sällskap med någon. Det nyss nämnda leder till slutsatsen att även om kvinnorna säger känna sig trygga, gör de inte det, eftersom deras beteende visar på motsatsen. Man kan säga att om man behöver undvika platser, planera utevistelsen på så sätt att någon ska vara med, eller ta bilen för att undvika tunnelbanestationen, känner man sig inte trygg i området.

Kvinnornas upplevelse av trygghet respektive otrygghet i bostadsområdet eller på andra offentliga platser i stadsdelen påverkas, enligt dem själva, av olika faktorer såsom

¹ Cirka 20 % av deltagarna säger känna sig trygga i stadsdelen, men under intervjuernas gång har framfört att de exempelvis undviker vissa platser eller inte går ut själva. Resterande 80 % av deltagarna upplever otrygghet i stadsdelen.

utomhusbelysning, polisnärvaro, folkmängd, kriminalitet, tidpunkten för utevistelsen samt om de ska vistas ute själva eller med sällskap. Avsaknaden eller förekomsten av dessa faktorer, i kombination eller var för sig, spelar enligt kvinnorna stor roll i deras upplevelse av trygghet respektive otrygghet i utemiljön.

Bostadsområdet upplevs av kvinnorna som tryggare än andra allmänna platser i stadsdelen. Även de som upplever bostadsområdet som otryggt känner sig tryggare i bostadsområdet än på andra allmänna platser. Ett starkt samband mellan trygghetsupplevelsen och god utomhusbelysning samt förekomsten av grannsamverkan kan fastställas utifrån materialet. Avsaknaden av dessa variabler visar på ökad upplevelse av otrygghet, inte endast på grund av mörker, utan för att det leder till ökad brottslig verksamhet i området, vilket bekräftas av kvinnorna samt av tidigare forskning.

Kvinnorna har utvecklat likartade strategier för att öka trygghetsupplevelsen när de ska vistas utomhus i stadsdelen, om de inte har beslutat att inte gå ut alls. De undviker bestämda platser som upplevs som otrygga (genom att ta omvägar eller byta transportmedel) eller vistas där men med sällskap. Kvinnornas levnadsvillkor inskränks av dessa strategier, eftersom deras rörelsemönster påverkas och måste ritas om med en medföljande begränsning av deras rörelsefrihet. Omedvetet, genom att undvika de av dem utvalda platserna, bidrar de till att utsattheten ökar för de individer som väljer att/måste röra sig på dessa platser, då folkmängden där minskar.

Återkommande i kvinnornas berättelser är att "ungdomarna" är främsta orsaken till att de upplever Tensta Centrum, tunnelbanestationen och garaget som otrygga platser. De framställer en bild av sysslolösa och kriminella "ungdomar" som stör ordningen och skapar otrygghet bland dem som rör sig i området, vilket de förklarar är "ungdomarnas" reaktion mot avsaknaden av mötesplatser samt familjens och samhällets stöd.

Det ovan nämnda bidrar till att deltagarna anser att den förda politiken är otillräcklig och effektlös. De efterfrågar fler och skarpare förebyggande insatser, såsom förbättrad utomhusbelysning samt införande av grannsamverkan i fler områden, inrättande av fler mötesplatser med goda förebilder för ungdomar, mer resurser till förskole- och skolverksamheten samt högre polisnärvaro. Dessa insatser anses av deltagarna ha trygghetsskapande effekter och efterfrågas därför av dem.

1. Inledning

Samhällen runt om i världen har genomgått stora förändringar under de senaste decennierna bland annat som konsekvens av globaliseringen och urbaniseringen som bröt ut. Inflytningen till storstäderna har även påverkats kolossalt av arbetskraftinvandring och flyktingar som immigrerar, vilket har resulterat i att storstäderna presenterar en högre andel invånare med utländsk bakgrund än övriga Sverige.²

Tensta är störst i stadsdelen Spånga-Tensta vad gäller befolkningsmängd, med 42,3 % inrikes födda. Redan 1970 skildrades i media, med Rapport Tensta, en bild av stadsdelen som ett område där någon svårligen skulle vilja bo i. Med miljonprogrammet som diskussionens utgångspunkt har media först skildrat bilden av ett ofärdigbyggt, smutsigt och skräpigt Tensta, för att sedan lägga fokus på kriminaliteten och den sociala problematiken. Dessa kom att bli markörer för nästan alla förorter i Sveriges storstäder, som numera identifieras som invandrartäta och socioekonomisk utsatta områden, där kaos och hög kriminalitet råder.³

Tidigare undersökningar och mätningar genomförda i stadsdelen bekräftar på något sätt den av media skildrade bilden med hjälp av statistik. De flesta invånare upplever området som stökigt och som en plats där kriminaliteten och upplevelsen av otrygghet ökar med bekymrande fart. Däremot är skillnaderna mellan den enligt invånarna faktiska kriminaliteten i området och den upplevda otryggheten som visas i dessa olika mätningar en tankeställare, eftersom statistiken inte stöds av den faktiska risken att utsättas för brott/våld. Exempelvis har 2014 5 % av invånarna svarat i en trygghetsmätning att de hade blivit utsatta för stöld/rån medan 40 % av invånarna svarade att de kände oro för att bli utsatta för det.⁴ Skillnaderna som statistiken visar mellan den upplevda otryggheten (som manifesterar sig i oron att utsättas för brott) och den faktiska utsattheten kan förklaras utifrån det faktum att många väljer att undvika vissa platser eller att inte röra sig ute på kvällar eller nätter, vilket bidrar till att minska riskerna att faktisk bli utsatt för brott/våld. På så sätt påverkas statistiken av människornas förändringar i deras rörelsemönster, som orsakas av den uppfattade otryggheten.

² Se Ericsson, Urban; Molina, Irene & Ristilammi, Per-Markku. *Miljonprogram och media: Föreställningar om människor och förorter*- En samproduktion mellan Riksantikvarieämbetet och Integrationsverket. Berlings Skogs AB, Trelleborg, 2000. s.7-8.

³ Se Ericsson, Urban; Molina, Irene & Ristilammi, Per-Markku. 2000. s.15-19.

⁴ Se *Trygghet i Spånga-Tensta – Resultat från Stockholms stad trygghetsmätning*. Socialförvaltningen. Avdelning för stadsövergripande sociala frågor. Utvecklingsenheten. 2014. s.14, 30 & 40. (egen Num.).

Återkommande i de genomförda mätningarna är att andelen kvinnor som känner sig otrygga i Tensta/Hjulsta ökar med åren och att färre och färre vågar ge sig ut på kvällar eller nätter i sitt eget bostadsområde eller närmiljön. Det som mätningarna och undersökningarna inte klarlägger är orsakerna till oron och otryggheten hos stadsdelens invånare, vilket denna studie avser att klargöra.

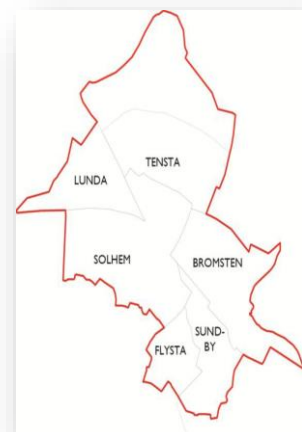
Deltagarna i denna undersökning, som var kvinnor som är bosatta eller ofta rör sig i stadsdelen, framförde att de aldrig har blivit utsatta för brott eller hot själva. Trots det bekräftas bilden som de tidigare mätningarna skildrat: deras upplevelse av otrygghet i stadsdelen är bekymrande hög. Vad är det som gör att stadsdelens kvinnor inte vågar vistas ute i området, framför allt på kvälls- och nattetid? Vilken eller vilka är orsaken/orsakerna till att de upplever stadsdelen som otrygg? Anser de att det är möjligt att avveckla denna utveckling? I så fall, på vilket sätt?

Denna rapport avser att kasta ljus över dessa frågor med stadsdelens kvinnors egna berättelser som utgångspunkt. I rapporten kommer jag därför att lyfta fram stadsdelens kvinnors syn på problematiken, deras oro, erfarenheter och förklaringar kring den upplevda (o)tryggheten i Tensta/Hjulsta och de, enligt kvinnorna, möjliga och önskvärda åtgärder som måste vidtas för att göra stadsdelen till en trygg plats.

2. Bakgrund

2.1. Spånga – Tensta Stadsdel

I Stockholms nordvästra del är Spånga-Tensta stadsdelsområde beläget. Stadsdelen delas upp i mindre stadsdelar, som består av Solhem, Flysta, Sundby, Bromsten, Tensta/Hjulsta och Lunda. I stadsdelen är cirka 39000 invånare bosatta och hälften av dem är bosatta i Tensta och Hjulsta, där flerfamiljshus från 60- och 70-talen framträder starkast. Även om cirka 55 procent av invånarna i stadsdelen har utländsk bakgrund, förekommer en ojämn fördelning av dem i områdets olika stadsdelar. Exempelvis är sex av tio av de bosatta i Tensta utrikes födda medan det i Sundby är färre än var femte.⁵

Källa: Trygghet i Spånga-Tensta 2014

Spånga – Tensta Stadsdelsförvaltningen är en av fjorton stadsdelsförvaltningar i Stockholms stad. Stadsdelsförvaltningarna, som styrs av en politisk nämnd, ansvarar för att tillhandahålla den kommunala servicen till dem som är bosatta i stadsdelen, vilket bland annat innebär ansvar för stadsmiljöarbete, individ- och familjeomsorg samt fritids- och kulturverksamhet.⁶

I Stockholms stads organisationskedja placeras stadsdelsförvaltningarna längst ner. Detta innebär att andra organ såsom kommunfullmäktige, kommunstyrelse och stadsledningskontoret, har befogenhet att fastställa de mål och riktlinjer som ska följas och genomföras av Stockholms stads stadsdelsförvaltningar, samtidigt som de kontrollerar att stadsdelsförvaltningarna följer riktlinjerna och uppnår de uppsatta målen samt utövar tillsyn över dess olika verksamheter.⁷

Enheten för stadsdelsutveckling är en i stadsdelen nystartad enhet som ansvarar för organisationen av flera olika verksamheter. Med en budget på 8,5 miljoner kronor för år 2016 ansvarar enheten bland annat för samverkan mellan avdelningen och ungdomsgårdarna och föreningar i området med insatser inom exempelvis drogprevention, feriearbete, kultursamordning samt förebyggande barn- och ungdomsinsatser. Demokratiarbete (framför

⁵ Se *Spånga-Tensta-Faktablad. Stadsdelsområdet, Stadsdelsnämnden samt Stadsdelsförvaltningen*. Stockholms stad. 2016. s. 2-5. Se även <http://www.stockholm.se> – stadsdelsförvaltningar.

⁶ Se <http://www.stockholm.se> – stadsdelsförvaltningar.

⁷ Se <http://www.stockholm.se> – stadsdelsförvaltningar.

allt genom det civila rådet, men också genom andra insatser), medborgarkontoret, stadsmiljö samt trygghetsarbete utgör en ytterligare del av enhetens arbete.⁸

2.2. Trygghet i Tensta/Hjulsta

Under de senaste åren har Socialförvaltningen i Stockholms stad tagit initiativ och genomfört tre enkätundersökningar (trygghetsmätningar) med syfte att skapa en samlad bild av hur bland annat utsatthet för brott och upplevelse av trygghet spreds över stadens olika stadsdelar. Andra aktörer, såsom bostadsbolaget Svenska Bostäder, har också genomfört trygghetsmätningar med syfte att undersöka tryggheten i bostadsområdet. Trygghetsundersökningarnas resultat har använts bland annat som kunskapsunderlag för trygghetsarbetet som bedrivs i de olika stadsdelarna.⁹

De tidigare utförda kartläggningarna presenterar en problematisk bild vad gäller upplevelse av trygghet i stadsdelen. Undersökningarna visar på att kvinnorna känner sig mindre trygga än männen samt på att upplevelsen av otrygghet tenderar att öka i de stadsdelar som tidigare presenterat en hög andel invånare som upplever stadsdelen som otrygg.¹⁰

Tidigare trygghetsmätningar rapporterar exempelvis att 92 % av invånarna i Tensta/Hjulsta upplever att brottslighet är ett problem i området och att 17 % avstår från att besöka Tensta centrum för att de känner sig otrygga.¹¹ Vidare känner 26 % av invånarna i stadsdelen otrygghet i sitt eget bostadsområde, 38 % känner oro för att utsättas för brott, 30 % känner oro för att utsättas för brott i sitt eget bostadsområde och 33 % känner sig mycket otrygga eller avstår helt ifrån att gå ut under kvälls- och nattetid i området.¹²

Någonting som måste uppmärksammas är att hela 85 % av stadsdelens invånare ville år 2009 se att åtgärder skulle vidtas för att öka tryggheten i området.¹³ Eftersom frågan inte återkom i senare undersökningar finns det inget underlag för jämförelse för att kunna presentera slutsatser om ökning respektive minskning i antal invånare som efterfrågar märkbara åtgärder för att lösa problematiken.

⁸ Se *Spånga-Tensta- Faktablad*. 2016. s.12.

⁹ Se *Trygghet i Spånga-Tensta*. 2014. s.1 (egen Num.).

¹⁰ Se *Skilnadernas Stockholm*. Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm. 2015. s.76-77.

¹¹ Se Malm, Ulf. *Trygghet och socialt liv i Tensta/Hjulsta 2009- en uppföljning*. Svenska Bostäder. Stockholm. 2009. s.61-62.

¹² Se *Trygghet i Spånga-Tensta*. 2014. s.30-31 samt 39-40 (egen Num.).

¹³ Se Malm, Ulf. 2009. s.62.

2.3. Stadsdelsförvaltningens trygghetsarbete

Enligt Stockholms kommunfullmäktiges inriktningsmål ska stadsdelarna, bland annat, bidra till att Stockholm ”är en stad med levande och trygga stadsdelar”. Målen ska, enligt kommunfullmäktige, uppnås genom att stadsdelarna med olika insatser och åtgärder, såsom samverkan med föreningar, polisen och andra lokala aktörer, borgar för medborgarnas trygghet i boendemiljön.¹⁴

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning avser att medverka till att uppnå det nämnda målet genom att värna om rikedom på erfarenheter och möten som anses generera broar mellan människorna i stadsdelen. Vidare ska det i stadsdelen finnas ett organiserat trygghetsarbete som ska styras av medborgarnas behov och som ska ha Stockholms stads *Trygghets – och säkerhetsprogram för 2013-2016* som utgångspunkt.¹⁵ I programmet framgår att samverkan mellan Stockholms stad och dess nämnder ska ske för att arbeta med trygghets- och säkerhetsfrågor.¹⁶ Enligt programmet innebär trygghetsarbete att skapa tillit till institutionerna samt att minska medborgarnas rädsla för att utsättas för brott eller andra obehagliga situationer. Målet är att ”Stockholm ska vara en trygg och säker stad, oavsett tid på dygnet och plats i staden”. Det ska föras ett proaktivt arbete som bland annat ska främja trygghet och förebygga brott, som förutsättning för att kunna skapa den eftersträlvade tryggheten i staden.¹⁷

Samarbete med polisen och andra aktörer, såsom Trygg i Tensta samt det lokala Brottsförebygganderådet, är en del av det trygghetsarbetet som förs i stadsdelen. Trygg i Tensta består av ett trygghets- och utvecklingsarbete som drivs av Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning och som riktar sig först och främst till unga vuxna (mellan 18-23 år). Verksamheten bedrivs på så sätt att en grupp av åtta utvalda killar ges stöd individuellt och i grupp genom olika samlarbetsformer med exempelvis polisen, skolan, socialtjänsten och föräldrar. Syftet är att på så sätt skapa goda förebilder för andra i omgivningen, att deltagarna utvecklar medvetenhet om de olika faktorer som kan påverka deras livssituation och får verktyg att ändra sina liv i positiv riktning, samt att deltagarna bidrar till en tryggare boende- och arbetsmiljö i stadsdelen.¹⁸ Det lokala brottsförebygganderådet (LOBRÅ) arbetar bland annat med drogförebyggande arbete samt trygghet i bostadsområdet. Rådet har som syfte att, genom förebyggande arbete, minska

¹⁴ Se Verksamhetsplan och budget 2016 för Spånga-Tensta Stadsdelsförvaltning. Antagen den 10 december 2015. Stockholms stad. s.9.

¹⁵ Se Verksamhetsplan och budget 2016 för Spånga-Tensta Stadsdelsförvaltning. 2015. s.11.

¹⁶ Se *Trygghets- och säkerhetsprogram för Stockholms stad 2013-2016*. Fastställt av kommunfullmäktige i april 2013. s.3.

¹⁷ Se *Trygghets- och säkerhetsprogram för Stockholms stad 2013-2016*. 2013. s.5 samt 13.

¹⁸ Se www.tryggitensta.se Om oss.

stadsdelens brottslighet samt att öka tryggheten i den. Nattvandringar (ett nätverk som utgår från fältassistenternas och fritidsgårdarnas arbete med stöd av polisen och som föreningar, föräldrar och andra vuxna kan anmäla sig för att delta i trygghetsarbetet), grannstöd och grannsamverkan är några åtgärder som hör till det brottsförebyggande arbetet.¹⁹

Enheten för stadsdelsutveckling arbetar numera med utveckling av en trygghetsstrategi där målet är att bidra till en tryggare miljö för stadsdelens invånare, besökare och företagare. Det lokala utvecklingsprogrammet utgår, bland annat, från verksamhetsplanens mål²⁰, tidigare trygghetsmätningar²¹, olika rapporter från Stockholms stad²² samt med samarbete med polisen²³. De flesta undersökningar som har genomförts och som använts som utgångspunkt för utvecklingen av en trygghetsstrategi i stadsdelen är av kvantitativ karaktär, vilket leder till att man har kännedom om att en viss problematik föreligger vad gäller upplevelsen av trygghet i stadsdelen, men inte någon djupgående information om dess orsak och verkan, information som kan bidra till att utveckla en mer täckande och lyckad strategi som både utgår från medborgarna och involverar dem.

Återkommande i dessa dokument är att kvinnorna är den målgrupp som känner sig otryggast i stadsdelen, och därför vill man fokusera på dem i utvecklingen av stadsdelens trygghetsstrategi. Det som saknas i underlagsmaterialet är kvinnornas erfarenheter och hur dessa påverkar deras rörelsemönster och upplevelse av (o)trygghet i stadsdelen. I några dokument rekommenderas att intervjuer med invånarna genomförs för att på så sätt skapa en bredare bild av problematiken.²⁴

En kvalitativ undersökning av trygghetssituationen i stadsdelen kan komma att klargöra hur kvinnorna upplever tryggheten i området samt förekomsten av otrygghet, dess omfattning och eventuella orsaker. I uppdrag av Spånga-Tensta Stadsdelsförvaltning, Enheten för stadsdelsutveckling, har jag genomfört en kvalitativ trygghetsundersökning i stadsdelen med avsikt att först och främst, framföra en bredare bild av kvinnors trygghetskänsla till de lokala

¹⁹ Se www.stockholm.se om drog- och brottsförebyggande arbete. Se även broschyr om *Ungdomsarbete i Spånga-Tensta*. Stockholms stad. Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning. s.4-5.

²⁰ Se Verksamhetsplan och budget 2016 för Spånga-Tensta Stadsdelsförvaltning. 2015.

²¹ Se exempelvis *Trygghet i Spånga – Tensta* 2014. Se även Malm, Ulf. 2009.

²² Se exempelvis Löfvenius, Johanna. *Stad i Samverkan- Stockholms stad och civilsamhället*. Delrapport från Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm. 2015. s.4-5. Se även *Skillnadernas Stockholm*. 2015. s.5-6 samt 69-75.

²³ Polisen kommer att bidra till att undersöka trygghetsfrågan genom att knacka dörr och samtala med invånarna, s.k. medborgardialogen.

²⁴ Se exempelvis Malm, Ulf. 2009. s.5.

beslutsfattarna i stadsdelen, för att på så sätt utgöra ett underlag för planering och uppföljning av det i stadsdelen förda trygghetsarbete. Denna studie kommer således att bli en del av underlaget för utvecklingen av trygghetsstrategin i stadsdelen Spånga-Tensta. Genom att delta i undersökningen har kvinnorna fått möjligheten att påverka den politik som ska föras, vilket innebär deras delaktighet i stadsdelsförvaltningens utformning och revidering av stadsdelens trygghetsarbete.

3. Syfte

Syftet med undersökningen är att kartlägga kvinnors upplevelse av (o)trygghet i Tensta/Hjulsta samt att få insikt i vilka åtgärder man kan vidta för att öka deras trygghetskänsla i området.

3.1. Frågeställningar

Hur upplever kvinnor (o)tryggheten i Tensta/Hjulsta?

Vad är orsaken till känslan av (o)trygghet i området?

Vilka åtgärder anser de måste vidtas för att öka trygghetskänslan i området?

4. Metod

4.1. Ett etnografiskt fältarbete

Undersökningens materialinsamlingsmetod har bestått av ett etnografiskt fältarbete. Metoden innebär att utredaren befinner sig ute på fältet och samlar in datamaterial genom exempelvis intervjuer, informella samtal, egna iakttagelser av fältet, med mer. Enligt Aspers måste forskaren, för att förstå ett fenomen, skapa sig en fullständig bild av det, vilket uppnås genom att kombinera samtal, bearbetning av material om området samt observationer av fältet och de aktiviteter som sker i det.²⁵

Undersökningens material samlades in av den orsaken, framför allt genom fem fokusgruppsintervjuer och två enskilda intervjuer. Materialet från intervjuerna kompletterades med informella samtal, egna observationer utförda under intervjuerna samt inläsning av tidigare genomförda undersökningar och annat material om trygghetsarbetet i stadsdelen. Avsikten har varit att framställa en så bred bild av deltagarnas upplevelse av (o)trygghet i området som möjligt. Genom att komplettera materialet från fokusgruppsintervjuerna med material från de informella samtalen²⁶ samt resultaten från tidigare gjorda trygghetsundersökningarna, anser jag att denna bild har skildrats.

²⁵ Se Aspers, Patrik. *Etnografiska metoder- att förstå och förklara samtiden*. Liber AB. Helsingborg. 2007. s.106-107.

²⁶ Ibland kan det vara under dessa samtal som de betydelsefullaste funderingar kommer fram eftersom deltagarna är mer avslappnade och kanske inte tänker till och planerar sina svar på samma sätt som i en mer strukturerad miljö (intervju).

4.2. Målgrupp

Deltagarna söktes och valdes ut utifrån vissa kriterier som härstammade från undersökningens syfte.²⁷ Dessa kriterier var att deltagarna skulle vara kvinnor, framför allt från arton år och äldre, samt att de skulle vara bosatta i Tensta/Hjulsta eller röra sig ofta i stadsdelen. Tidigare forskning visar att kvinnor är den bästa variabel för att fastställa utsträckningen av upplevelsen av (o)trygghet i ett område²⁸, vilket förstärker valet av kvinnor som målgrupp för denna undersökning. Gruppernas storlek bestämdes också med hänsyn till undersökningens syfte och frågeställningar, vilket resulterade i att grupperna bestod av fem till åtta kvinnor i varierande åldrar som frivilligt ville medverka i undersökningen. Anledningen till att grupperna inte skulle bestå av fler deltagare var att på så sätt skapa möjlighet för alla deltagare att göra sin röst hörd och vara aktiv under intervjuens gång.

Eftersom deltagarna ska känna sig trygga under intervjun, för att på så sätt våga framföra sina synpunkter, valdes några verksamheter ut som deltagarna är bekanta med, som platser för både rekrytering och genomförande av intervjuerna. Livstycket²⁹, Verdandi³⁰ i Tensta samt Kvinnocentret³¹ i Tensta/Hjulsta, verksamheter som driver olika integrationsprojekt där bland annat språkundervisning samt meningsfulla aktiviteter av olika slag erbjuds till dem som är intresserade av att delta, var av den nämnda anledningen, de platserna som blev utvalda.

Andra deltagare värvades genom snöbollsurval. Enligt Denscombe kan man beskriva snöbollsmetoden som en process där urvalet bestäms med hjälp av tips från personer som deltar i studien och som hänvisar till en annan person som uppfyller vissa kriterier och kan tänka sig

²⁷ Se Tursunovic, Mirzet. *Fostran till demokrati: tre sociologiska delstudier av bosniska ungdomars politiska socialisering*. Department of Sociology. Göteborgs Universitet. Göteborg studies in Sociologi nr 21. Intellecta DocySus. Göteborg, 2004 s.49. Studien avsåg att undersöka kvinnornas upplevelse av (o)trygghet i Tensta/Hjulsta, med fokus på bostadsområdet och närmiljön. Av denna anledning avgränsas studien från andra områden och hemmet, samt från mäns, ungdomars och barns upplevelser av (o)trygghet.

²⁸ Se Hosseini-Kaladjahi, Hassan. *Tusen röster om Fittja- Integrationsfrågan betraktad utifrån en enkät bland de boende*. Mångkulturellt centrum Botkyrka. Elanders Gotab, 2001. s.45. Se även Berglund, Ulla. *Utanför-staden – om trygghet, värdighet och engagemang mot förslumning*. Södertörns högskola. Huddinge, 2005. s.29.

²⁹ Livstycket är en verksamhet som har som målsättning att hjälpa invandrarkvinnor att ta sig ur sin isolering, bli självförsörjande samt lära sig det svenska språket. Verksamheten kombinerar konst med teoretisk undervisning och vänder sig till invandrarkvinnor. Se www.livstycket.se.

³⁰ Verdandi är en partipolitisk och religiöst obunden organisation som arbetar för social rättvisa, med bland annat opinionsbildning, nätverksarbete och organisering av utsatta grupper i kampen för bättre villkor. Organisationen erbjuder bland annat studiecirklar och olika fritidsaktiviteter. Se www.verdandi.se.

³¹ Kvinnocentret i Tensta-Hjulsta är en ideell förening där alla kvinnor är välkomna. Föreningens målsättningar är bland annat att bryta kvinnornas isolering och segregation, öka språkkunskaperna och kunskapen om det svenska samhället samt öka kvinnors delaktighet och integrering i det svenska samhället. Föreningen erbjuder studiecirklar och andra aktiviteter såsom fester och studiebesök. Se Kvinnocenters i Tensta-Hjulsta faktablad.

att vara deltagare. Vidare anses metoden vara lämplig för kvalitativ forskning i synnerhet.³² Valet av metoden innebär att jag tog kontakt med en kvinna som jag hänvisades till genom kontakter och hon hänvisade i sin tur till andra kvinnor som eventuellt skulle ställa upp. Dessa personer hänvisade vidare till andra kvinnor som potentiella deltagare.

Det totala antalet av deltagare i undersökningen består av tjugonio kvinnor i åldrarna femton till sjuttioåttå år. Totalt värvades tjugotre deltagare med hjälp av ansvariga för de ovan nämnda verksamheterna som bedrivs i området och sex deltagare genom snöbollsmetoden. Medan 75 % av deltagarna bor i Tensta/Hjulsta består den resterande 25 % av kvinnor som ofta rör sig i området, på grund av att de arbetar eller deltar i någon verksamhet som hålls där. Utrikes födda är överrepresenterade med en andel på 72 % av det totala antalet som deltagit i undersökningen. 28 % av deltagarna är därmed inrikes födda och avser kvinnor i åldrar 15 till 37 år. Av de kvinnorna som är bosatta i stadsdelen har 27 % bott i Tensta/Hjulsta mellan 0 och 15 år, 55 % mellan 16 och 30 år och 18 % i mer än 30 år.

Det förekom svårigheter med att få kvinnorna att ställa upp för intervjuerna. Många ställde in eller var inte villiga att delta, med bland annat hänvisning till språksvårigheter, brist av intresse, tvivel på att de kunde påverka samt brist på förtroende för förvaltningens arbete. Även om de nämnda svårigheterna förekom samtidigt som tids- och resursbrist (undersökningen genomfördes, bearbetades och sammanfattades av mig under april-maj) försvårade materialinsamlingen, anser jag att underlaget för framställningen av denna rapport är omfattande och tillförlitligt. Detta baserar jag på att tjugonio kvinnor i varierande åldrar intervjuades (unga, medelålders och äldre kvinnor finns representerade), samtidigt som materialet från intervjuerna kompletterades med tidigare forskning och andra rapporter/mätningar som jag ansåg ha relevans för studien.

4.3. Tillvägagångssätt: intervjuform, intervjufrågor samt materialinsamlingen

Fokusgruppsintervjuer, där personer som delar ett gemensamt intresse eller erfarenheter deltar, anses vara en lämplig metod för kvalitativ datainsamling som förekommer som kvalitativt angreppssätt vid samhällsvetenskapliga studier.³³ Med användningen av fokusgruppsintervjuer samlas kvalitativt data in genom deltagarnas gruppdiskussioner kring det av utredaren i förväg

³² Se Denscombe, Martyn. *Forskningshandboken- för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 3 Uppl. Studentlitteratur AB. Lund, 2016. s. 76-77.

³³ Se Lindström, Jonas. *Destination framtiden- Om skolan, uppväxtvillkor och högre studier*. Södertörns högskola. Lund, 2005. s.11-12.

bestämda tema.³⁴ Vidare anses metoden vara öppen och anpassningsbar till gruppernas särskiljande drag samtidigt som den anses vara passande vid undersökningar som avser känsliga ämnen. Även om fokusgruppsintervjuer kan anses visa svagheter som metod, såsom att intervjuaren inte alltid kan ha kontroll över det data som produceras under diskussionerna och inte heller över de påtryckningar individer emellan som kan förekomma under gruppintervjun³⁵, anser jag den vara lämplig för genomförandet av denna undersökning. Metodens lämplighet för undersökningen grundar jag i att den kan bidra till att skapa en bredare och djupare bild av deltagarnas tankar kring deras upplevelse av (o)trygghet, genom att bjuda in till diskussioner deltagarna emellan som kan leda till att andra än de förutbestämda frågeställningarna tas upp samt att olika synpunkter framförs på ett mer övertygande sätt. Dynamiken som skapas under fokusgruppintervjuerna leder således till att deltagarna påminner varandra om händelser, utsagor eller framför ett annat synsätt på problematiken, vilket får deltagarna att fundera och ifrågasätta deras egna uppfattningar och upplevelser av fenomenen, och resulterar därmed i ett djupare material. Genom fokusgrupps-intervjuerna har deltagarna fått möjligheten att på sitt sätt resonera och fördjupa sig i de aspekter som de anser är betydelsefulla samtidigt som dem, tillsammans med mig, har skapat materialet som speglar deras syn på problematiken.³⁶ Att ett representativt urval inte är nödvändigt vid användningen av denna metod³⁷ gör den också lämplig för genomförandet av denna undersökning eftersom undersökningen har utförts av en utredare under en åtta veckors period (april-maj), vilket medför brist på tid och resurser för att kunna samla ett representativt urval av deltagare.

Jag har valt att använda mig av den semistrukturerade intervjun eftersom den ger deltagarna möjlighet att ta upp andra frågor än dessa som utredaren i förväg planerade och tänkte var av betydelse för undersökningen. Den semistrukturerade intervjun går ut på att utredaren, i förväg och utifrån studiens syfte och frågeställningar, bestämmer några frågor som ska behandlas under intervjun. Till skillnad från den helstrukturerade intervjuformen, lämnar den semistrukturerade formen plats åt deltagarna att svara öppet samtidigt som utredaren försöker få dem att utveckla samtalet genom att följa deras resonemang och ställa nya och oplanerade frågor.³⁸ Med utgångspunkt i undersökningens syfte anser jag denna intervjuform vara den bäst lämpade för datainsamlingen, eftersom undersökningen avser att få fram ett djupare underlag,

³⁴ Se även Tursunovic, Mirzet. 2004. s.48-49.

³⁵ Se Lindström, Jonas. 2005. s.11-12.

³⁶ Se Lantz, Annika. *Intervjumetodik*. Uppl. 3:1. Studentlitteratur AB. Lund, 2013. s.43. Se även Aspers, Patrik. 2007. s.133.

³⁷ Se Tursunovic, Mirzet. 2004. s.49.

³⁸ Se Aspers, Patrik. 2007. s. 137 samt 141. Se även Lantz, Annika. 2013. s.66.

där kvinnornas åsikter och förslag kring problematiken framställs. Tillämpningen av en helstrukturerad intervjuform, med fasta svarsalternativ skulle, enligt min mening, försvåra insamlingen av ett djupare material, eftersom deltagarna skulle vara tvungna att svara utifrån de av mig förutbestämda svar.

Intervjuerna genomfördes, på grund av det ovan nämnda, med några i förväg utvalda frågor med öppna svar som utgångspunkt, men nya och oplanerade frågor ställdes under intervjuernas gång. Inga bakgrundsfrågor ställdes utan var och en av deltagarna fick presentera sig själv. För att få liknande utgångspunkter i deltagarnas presentation av sig själva, och på så sätt samla in bakgrundsinformation som jag ansåg var av relevans för undersökningen utan att ställa frågor om det, började jag med att presentera mig själv och talade på så sätt om för deltagarna vad de skulle berätta om sig själva. Bakgrundsinformation som jag ansåg vara av relevans för undersökningen var deltagarnas ålder, födelseland samt hur länge de hade bott i stadsdelen/hur ofta de rörde sig i området. Under vissa intervjuer var deltagarna ivriga att börja prata om deras upplevelse av (o)trygghet, vilket ledde till att presentationen av deltagarna inte genomfördes som det var tänkt utan i mitten eller slutet av intervjun och med hjälp av frågor.

De frågor som intervjuerna berörde hade kvinnornas upplevelse av trygghet respektive otrygghet i stadsdelen som utgångspunkt. Jag ställde frågor kring de platser som deltagarna ansåg upplevas som trygga respektive otrygga, orsaken till deras upplevda trygghet respektive otrygghet, hur de upplever stadsdelsförvaltningens rådande trygghetsabete samt vilka åtgärder de ansåg vara nödvändiga för att öka deras trygghetskänsla i området.³⁹ Vissa frågor var inte nödvändiga att ställas under intervjuerna eftersom deltagarna själva tog upp dem, samtidigt som nya frågor ställdes för att få deltagarna att utveckla deras tankar och fördjupa deras resonemang. Frågorna som rörde de platser som de upplever som trygga respektive otrygga samt orsaken till de upplevda känslorna öppnade för livliga diskussioner bland deltagarna, som framförde sina åsikter och försökte förklara för de andra hur de ser på problematiken och vad som orsakar deras upplevelse av trygghet respektive otrygghet i stadsdelen.

Fokusgruppsintervjuerna spelades in av praktiska skäl, bland annat för att jag skulle kunna vara tillfinnandes och aktiv i diskussionerna, vilket skulle försvåras om jag antecknade det som deltagarna framförde. Vidare riskerar man att information går förlorad om man inte hinner anteckna, vilket avstyrs av inspelningen. Inspelningarna kompletterades med anteckningar som

³⁹ För att ta del av fokusgruppsintervjuernas underlag (förbestämda frågor) se bilaga 1. De förbestämda frågorna diskuterades och valdes ut i samråd med uppdragsgivaren.

bestod av egna observationer om reaktioner och attitydsändringar av deltagarna under intervjuerna.

Som jag redan nämnt har materialet från fokusgruppsintervjuerna kompletterats med informella samtal. Syftet med dessa samtal var att samla in ytterligare tankar och idéer kring problematiken genom att ge deltagarna möjligheten att tala mer fritt och avslappnat. På så sätt fick de möjligheten att framföra tankar kring problematiken som eventuellt inte kom fram under fokusgruppsintervjuerna av olika anledningar.

4.4. Materialbearbetning

För att kunna dra en slutsats av materialet måste forskaren bearbeta informationen. Kvalitativa undersökningar brukar kritiserats med hänvisning till att dess resultat och slutsatser är svåra att värdera och kritisera, vilket påverkar dess giltighet. Vidare påverkas studiens validitet av beskrivningen av databearbetningen, eftersom den försvåras av det faktum att en kvalitativ studie avser att fånga det unika och subjektiva.⁴⁰

För framställningen av denna rapport har jag gått igenom allt insamlat material, som består av materialet från intervjuerna och de informella samtalen, egna anteckningar samt tidigare trygghetsmättningar och rapporter, och genomfört en kvalitetskontroll av det. Kvalitetskontrollen innebär, enligt Lantz, att forskaren kontrollerar att materialet kan användas för att svara på undersökningens syfte och frågeställningar samt att hon kan dra slutsatser av det.⁴¹ Det insamlade materialet har bearbetats på så sätt att jag systematisk sorterade bort irrelevant information, det vill säga, information som inte hade relevans för att svara på undersökningens syfte och frågeställningar och kontrollerade att den valda informationen utgjorde ett tillräckligt underlag för att svara på undersökningens syfte. Redan under transkriberingen av intervjuernas inspelningar började jag med att ta bort irrelevant information, vilket innebär att den information som deltagarna framförde och som jag inte ansåg vara relevant för undersökningen inte framkommer i transkriberingarna.

Efter att ha valt materialet som jag ansåg vara relevant för undersökningen, sökte jag efter likheter och olikheter i kvinnornas berättelser och därmed mönster och eventuella samband mellan de av kvinnorna beskrivna fenomenen, vilket enligt Lantz är nödvändig för att kunna

⁴⁰ Se Lantz, Annika. 2013. s.134.

⁴¹ Se Lantz, Annika. 2013. s.144-145.

genomföra en kvalitativ analys.⁴² På så sätt kunde jag tematisera underlaget, det vill säga, lyfta deltagarnas berättelser till en högre abstraktionsnivå som skapade gynnsammare förutsättningar för den genomförda analysen av materialet och därmed för konklusionen. Med de olika teman som identifierades som utgångspunkt kunde jag leta efter kopplingar mellan deltagarnas beskrivningar av trygghetssituationen i stadsdelen och tidigare undersökningar, samtidigt som jag försökte hitta förklaringar till de av kvinnorna framförda trygghets- respektive otrygghetsskapande faktorer i andra rapporter, utredningar och litteratur som berör ämnet.

4.5. Forskningsetiska principer

För genomförandet av denna undersökning har jag tagit hänsyn till de forskningsetiska rekommendationerna. Därmed har informationskravet, samtyckeskravet, nyttjandekravet samt konfidentialitetskravet beaktas under arbetets gång.⁴³ De nämnda kraven har jag framfört och förklarat muntligt för deltagarna i undersökningen. Jag förklarade syftet med undersökningen för deltagarna, att deltagandet var frivilligt samt att de därför hade rätt att avbryta medverkandet när de så behagade.⁴⁴ Med hänsyn till konfidentialitetskravet har allt material inhämtat från intervjuerna och de informella samtalen kodats på så sätt att den anonymiserades för att deltagarna inte ska kunna identifieras. Vid citat har jag använt mig av påhittade namn för att på så sätt värna om deltagarnas identitet.⁴⁵

⁴² Se Lantz, Annika. 2013. s.135 samt 148.

⁴³ Vetenskapsrådet. Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällvetenskaplig forskning. Elanders Gotab. Stockholm, 1990. s.6.

⁴⁴ Se informations- och samtyckeskrav. Vetenskapsrådet. 1990. s.7-11.

⁴⁵ Se konfidentialitetskravet. Vetenskapsrådet. 1990. s.12-13.

5. Resultat

5.1. Kvinnornas upplevelse av (o)trygghet i Tensta/Hjulsta

Av materialunderlaget framkommer att inga skillnader förekommer i kvinnornas upplevelse av (o)trygghet i förhållande till variablerna ålder, påbrå eller/och sysselsättning. Deltagarna i denna undersökning, oavsett påbrå, ålder eller/och sysselsättning, framförde under intervjuerna att upplevelsen av otrygghet i stadsdelen är väldigt hög.

20 % av kvinnorna som deltagit i undersökningen framförde att de känner sig trygga i stadsdelen oavsett tidpunkt eller plats som de vistas i. Ändå upplever de viss otrygghet om de ska besöka specifika platser i stadsdelen under vissa tider, de undviker dessa platser genom att ta omvägar, byta transportmedel eller gå ut i sällskap med någon. Slutsatsen blir därför att dessa kvinnors påstående om att de känner sig trygga i stadsdelen inte stämmer med deras beteende. Behovet av att undvika platser, ha sällskap vid utevistelse samt andra nämnda strategier gör det tydligt att kvinnorna inte känner sig trygga i området.

Kvinnorna upplever bostadsområdet som tryggare än andra allmänna platser i stadsdelen. Hälften av de tjugotvå deltagarna som är bosatta i stadsdelen framförde att de upplever bostadsområdet som tryggt. Uppdelningen mellan dem som känner sig trygga respektive otrygga i bostadsområdet är därmed jämt. Men de som upplever bostadsområdet som otryggt framförde att de trots allt känner sig tryggare i bostadsområdet än på andra allmänna platser, vilket leder till slutsatsen att bostadsområdet upplevs som tryggare än övriga platser i stadsdelen.

För att öka trygghetsupplevelsen i stadsdelen har kvinnorna utvecklat olika strategier. De strategier som kvinnorna framförde kan sägas vara tre: att inte vistas ute när det är mörkt, att undvika specifika platser om de måste vistas ute eller att be någon att göra dem sällskap. De förklarade att de, genom att ta omvägar som upplevs som trygga även om det innebär att de måste gå längre, förstärker deras trygghetskänsla och bidrar till att de vågar gå ut mer. Trygga vägar beskriver de som dessa där det vistas mer folk, har god belysning och som är öppna, där man ser vad som händer runt omkring en. Att vistas ute med sällskap ökar enligt kvinnorna deras känsla av trygghet, eftersom någon kan hjälpa till ifall det skulle hända någonting. Inga skillnader gjordes vad gäller sällskapets kön. Det kan vara en man eller en kvinna, bara de inte behöver vistas ute själva.

Kvinnornas beslut att undvika vissa allmänna platser i stadsdelen, att inte vistas ute samt att vara beroende av sällskap om de ska ut, resulterar i att deras användning av de allmänna platserna begränsas. I praktiken innebär de av dem valda strategierna, såsom Berglund förklarar, att de inte kan leva sitt liv på det sätt som de önskar, vilket visar på orättvisa levnadsvillkor.⁴⁶ Men inte nog med att kvinnorna begränsar sin rörelsefrihet, bidrar de med sina strategier till att utsattheten ökar för de individer som vistas ute, eftersom folkmängden minskar på dessa platser.

”Garaget är LIVSFARLIG” (Jessica, 21 år)

Av materialunderlaget framkommer att kvinnorna visar sig i princip vara eniga vad gäller de platser i stadsdelen som av dem upplevs som otrygga. 95 % av deltagarna nämnde tre allmänna platser som ”farliga” och därmed som platser där trygghetsupplevelsen minskar markant. Tensta Centrum, tunnelbanestationen samt garaget (som ligger i Tensta centrum) är de platserna som de framförde upplevs som väldigt otrygga platser. Andra platser såsom parker, skogspartier/skogsvägar, parkeringsplatserna samt specifika bostadsområden där invånarna ”vet” att kriminella rör sig, upplevs också av många av kvinnorna som otrygga platser.

5.2. Orsakerna till känslan av otrygghet i stadsdelen.

Är det platserna i sig (hur de är uppbyggda eller placerade) som orsakar att kvinnorna upplever dem som otrygga eller finns det andra orsaker till den upplevda otryggheten? Av kvinnornas berättelser fick jag intrycket av att det är en kombination av olika variabler som leder till att de upplever de nämnda platserna som otrygga.

För det första var alla tydliga med att förklara att de undviker dessa platser främst när det är mörkt. Men det är inte bara mörkret som spelar roll i deras beslut att undvika platserna, utan också folkmängden. Finns det folk som rör sig runt om platserna, ökar trygghetskänslan och de vågar ge sig ut och vistas på dessa platser. Enligt kvinnorna minskar folkmängden när det börjar bli mörkt och nästan ingen vistas ute på kvällar- och nätter. Man kan säga att deras upplevelse av trygghet ökar eller minskar i förhållande till hur mycket folk som vistas utomhus vilket i sin tur påverkas av om det är ljust eller mörkt ute.

Deltagarna berättade under intervjuerna och de informella samtalen att även om mörker och folkmängden är variabler som kan vara avgörande när de ska vistas ute i stadsdelen, finns det

⁴⁶ Se Berglund, Ulla. 2005. s.29.

andra faktorer som de anser ha större vikt. De främsta orsakerna till att kvinnorna upplever stadsdelens allmänna platser (med emphasis på Tensta Centrum, Tensta garaget och tunnelbanestationen) eller bostadsområdet som otrygga är kriminaliteten som där existerar samt ungdomarna som vistas där.

5.2.1. Kriminalitet

Kriminalitet i form av handel med narkotika, inbrott, stöld, skadegörelse (såsom anlagda bränder och förstörelse av ute/inomhusmiljön) samt hot och våld återkommer i kvinnornas berättelser som orsak till den upplevda otryggheten i stadsdelen.

”Nästan två gånger i veckan det blir brand i källaren, jag lovar, det blir mycket rök, man känner att man kan inte andas, man tror man ska dö...” (Rana, 62 år)

Av materialunderlaget är det möjligt att utläsa att den upprepade brottsligheten som sker på gårdarna eller inne i husen samt stökiga grannar som inte uppför sig och stör ordningen påverkar trygghetupplevelsen i bostadsområdet. Inbrott, narkotikapåverkade personer som rör sig nära eller inne i husen, narkotikahandel, anlagda bränder samt hot och våld är de orsakerna som kvinnorna har beskrivit som återkommande inslag i deras vardagsliv och som orsak till att bostadsområdet upplevs som otryggt. De som bor i ett mer homogent område, upplever området som tryggare och mindre stökigt, där det förekommer brott i mindre utsträckning än andra områden. De som bor i ett heterogent område med hög in- och utflytning bland boende upplever området som otryggt och med högre brottslighet.

”En dag jag kommer ut från tunnelbanan, och sen ungdomarna skjuter varandra och jag fryser, jag blev scary, alla vill skydda mig och skriker jag ska springa, men jag kan inte, benen, kunde inte röra mig, jag blir rädd från den här dagen, jag vågar inte gå där, jag tar annan väg...” (Fatima, 25 år)

Fatimas ord skildrar det som andra kvinnor också upplever, otrygghet, rädsla och behovet av att undvika vissa platser för att kunna känna sig trygga. Den avgörande orsaken till upplevelsen av otrygghet i dessa platser är, enligt kvinnorna, de kriminella som vistas där. Enligt de flesta av kvinnorna pågår brottslig verksamhet i dessa platser. De förklarar att narkotikahandel och bråk dessa individer emellan, som inte sällan resulterar i skjutningar eller misshandel, orsakar att folk inte vill röra sig där och undviker platserna så mycket som det bara går.

Någonting som några kvinnor nämnde och som även kan utläsas av tidigare mätningar och rapporter, är att de flesta inte vågar anmäla brott eller kontakta polisen när de bevittnar brott

på grund av rädsla för hämndaktioner.⁴⁷ Enligt polisens rapport om kriminella nätverks påverkan på lokalsamhället påverkas medborgarnas benägenhet att anmäla brott eller medverka i brottsutredningar av om gärningsmannen/männen har koppling till området där brottet begicks eller inte. Vidare framförs i rapporten att rädslan anges som motiv till att medborgarna inte vill vittna i de utsatta områdena, rädsla som grundas i de boendes medvetenhet om åtgärderna som de kriminella i området kan komma att vidta.⁴⁸ Kvinnorna medger att de är rädda för att vittna eftersom de som begick brottet kan komma att hämnas eller skicka andra för att göra det. Enligt några av dem har det hänt att de har fått hotbrev eller inbrott som hämndaktioner för att ha vittnat eller kontaktat polisen vid brott. Deltagarna var tydliga med att förklara att de vill anmäla och hjälpa till vid brott eller liknande, men framförde att rädslan för repressalier är större och därför tittar de åt sidan om någonting brottslig händer.

5.2.2. "Brottslingar"

Vilka är de kriminella som, enligt kvinnorna, är orsaken till att deras upplevelse av otrygghet i de nämnda platserna ökar markant? Utifrån kvinnornas berättelser förstås att det är ungdomarna som kvinnorna pratar om när de pratar om kriminella.

Ungdomarna beskrivs av kvinnorna som syssellösa och farliga individer som för det mesta är beväpnade och narkotikapåverkade och som visar en fientlig attityd som skapar otrygghet. Enligt de flesta av kvinnorna pågår brottslig verksamhet på de platserna som de upplever som otrygga och ungdomarna är inblandade i den.

Eftersom ungdomarna ansågs av kvinnorna vara det största problemet i stadsdelen ville jag att de skulle försöka beskriva dem, berätta hur gamla de tror att de är och om det handlar om killar och tjejer eller endast killar/enda tjejer. Jag försökte få kvinnorna att fördjupa sig i sin uppfattning av dem, vad menar de med "ungdomar"? Det visade sig att kvinnorna hade olika uppfattningar. Enligt de flesta handlar det om killar mellan elva och tjugofyra år. Enligt några handlar det om killar mellan sexton och tjugofem år eller killar mellan tjugo och tjugofem år. Några få deltagare påpekade att det kan hända att tjejer också är med och att de kan ha en sämre attityd mot andra tjejer eller unga kvinnor än killarna. Om man utgår från kvinnornas beskrivningar av "ungdomarna", handlar det om både tjejer och killar (men framför allt killar)

⁴⁷ Ämnet togs upp av 41 % av deltagarna.

⁴⁸ Se Rikskriminalpolisen. *En nationell översikt av kriminella nätverk med stor påverkan i lokalsamhället*. Sekretessprövad version. Underrättelsesektionen. 2014. s.14-15.

som är mellan elva och tjugofem år. Deras uppfattning av ”ungdomar” inkluderar således barn, tonåringar och unga vuxna, vilket innebär att inga distinktioner görs när de pratar om ”ungdomarna” utan alla mellan elva och tjugofem år faller inom samma ”kategori”.

De flesta deltagarna rättade till sig och försökte argumentera för deras uppfattning av ungdomarna som kriminella när jag frågade om de själva hade varit med om någonting på just dessa platser och om ungdomarna hade varit inblandade. Min tanke var att ta reda på om de hade varit utsatta för brott, hot eller någonting liknande av ungdomarna, samt att få kvinnorna att fördjupa sitt resonemang. Jag ville förstå varför kvinnorna har en uppfattning om att ungdomarna är kriminella och varför de är rädda för dem. Kvinnorna förklarade att de själva inte hade varit utsatta för brott eller någonting liknande. Några hade familjemedlemmar eller bekanta som hade blivit utsatta för brott i stadsdelen.⁴⁹

”Jag själv har inte varit med om nåt, men jag *ser* och jag *hör*”

(Reva, 60 år)

Reva öppnade ögonen stort för att betona ordet ”ser” och pekade på öronen med pekfinger för att betona ordet ”hör” samtidigt som hon nickade med huvudet för att påpeka att det var viktigt. Intressant är att hennes mening upprepades (med lite variation) av i princip alla deltagare.⁵⁰ Kvinnorna *har sett eller hört* att ungdomarna är kriminella, och utifrån det har de skapat sig den uppfattningen. Sernhede förklarar att media har propagerat bilden av den hotfulla ungdomen i förorten, en avbildning som enligt honom har trängt sig in i det allmänna medvetandet och som påverkar vår uppfattning av den faktiska situationen.⁵¹ Några av kvinnorna påpekade detta och visade sig vara kritiska mot medias framställning av ungdomarna och hela Tensta som stadsdel, och framförde att medias makt att påverka folks syn på problematiken underskattas av många. De kvinnorna som visade skeptiska mot medias hantering av informationsdelning undrade varför media endast pratar om det dåliga som sker i stadsdelen. De påpekade att det finns många positiva saker att lyfta upp om både ungdomarna och Tensta som förort som ingen vill prata om, vilket på något sätt bekräftar Sernhedes påstående. Stigmatiseringen (i detta fall ”ungdomarna” som kriminella) överförs enligt Molina inte bara i media utan också från mun till mun, vilket bidrar till att förstärka den.⁵² Molinas

⁴⁹ Endast 7 % av deltagarna (vilket motsvarar två personer) berättade att familjemedlemmar eller bekanta har blivit utsatta för brott.

⁵⁰ Det är viktigt att ha i åtanke att Reva deltog endast i en gruppintervju med sex deltagare. Övriga deltagare kunde därför inte ha påverkats av hennes kommentar.

⁵¹ Se Sernhede, Ove. *Förorten som exil*. I Johansson, Thomas & Sernhede, Ove (red). *Urbanitetens omvandlingar- Kultur och identitet i den postindustriella staden*. Daidalos AB. Göteborg, 2004. s.119.

⁵² Se Molina, Irene. *Den rasifierade staden*. I Magnusson Turner, Lena (red). *Den delade Staden*. Boréa Bokförlag. Finland, 2008. s.72.

påstående bekräftas av att det inte var alla kvinnor som pratade om medias inflytande på deras och andras uppfattningar av ungdomarna som kriminella. De flesta säger sig ha påverkats av sina egna och andras erfarenheter, av det de hör händer i stadsdelen. De förklarade att ryktet går, att alla pratar om allt som händer och att det är så man hör vad som har hänt i området. En kombination av den informationen som de får av medierna med skvaller om vad har hänt och hur, spelar därmed en stor roll i framställningen av uppfattningen om ungdomarna som kriminella.

5.2.3. Maktkampen

”Det känns som, som om ungdomarna tagit över makten” (Shadia, 46 år)

Maktlösheten och frustrationen som kvinnornas berättelser genomsyras av har framförallt att göra med deras uppfattning om att ingen bryr sig längre. Som Shadia sa, upplever de flesta kvinnorna att makten ligger hos ”ungdomarna” nu och att ingen gör någonting åt det. Upprepade gånger hörde jag kvinnorna säga ”var är föräldrarna?” ”varför gör polisen ingenting?” ”de måste bort från gatan och göra något nyttigt”. Ur kvinnornas berättelser får man intrycket av att ”ungdomarna” uttrycker sin makt med sina handlingar⁵³, med vilka de visar att de har tagit över de allmänna platserna och att andra ska anpassa sig, vilket de flesta gör. Tidigare forskning visar att invandrapojkarna i förorten tenderar att visa upp sig i förortens centrum och framför allt i gäng för att få den respekten som de inte får av sina egna familjer och samhället, som håller på att stöta bort dem. De skapar därför outsideridentiteter (genom att gå med i gäng) som skydd mot normaliseringen av familjens och samhällets exkludering, samtidigt som de uppträder störande och kriminellt.⁵⁴ Det nyss nämnda sammanfattar på sätt och vis vad de flesta kvinnorna har framfört under intervjuerna och de informella samtalen: i avsaknaden av stöd från både familjens och samhällets håll, vänder sig ”ungdomarna” till kriminaliteten och skapar en gemenskap som ”skyddar” dem från utanförskap.

Kvinnorna visade sig vara medvetna om att deras levnadsvillkor blir begränsade på grund av denna maktkamp (som upplevs som förlorad) vilket speglas i deras egna eller andras strategier för att öka trygghetsupplevelsen i stadsdelen. Några har exempelvis framfört att de inte får fri tillgång till källarna eller ifrågasätter deras egna strategier (att inte vistas ute eller ta omvägar) och undrar varför de som inte har gjort någonting ska behöva anpassa sig till och låta sig

⁵³ Kvinnorna berättade att ”ungdomarna” handlar med narkotika, bär vapen, använder narkotika själva samt tittar på dem eller pratar med dem (”slänger några ord”) på så sätt att det känns obehaglig.

⁵⁴ Se Berglund, Ulla. 2005. s.34.

inskränkas av de åtgärder som vidtas (ex. av bostadsbolaget) för att lösa problematiken. Åtgärderna anses inte av kvinnorna vara tillräckliga eller rättvisa, samtidigt som de, enligt kvinnorna, inte löser problemet med den upplevda otryggheten utan begränsar deras rörelsefrihet ännu mer. Kvinnornas berättelser präglas av uppfattningen att maktkampen är förlorad och att ungdomarna har tagit över samt att någonting måste göras för att lyckas vända situationen åt rätt håll.

5.2.4. Polisnärvaro

De flesta deltagare påpekade att polisnärvaron i området indikerar att något brott skett eftersom man inte ser patrullerande poliser som närmar sig medborgarna i andra situationer. Just detta anser de skapa misstro mot polisens arbete, en misstro som förvärras av egna erfarenheter som präglas av dåligt bemötande eller ingen polisnärvaro alls när det behövs. Samtidigt påpekar några deltagare att polisens närvaro ibland kan leda till att de kriminella (ungdomarna) gör uppror samt att deras beteende förvärras, vilket orsakar en ökning av kvinnornas känsla av otrygghet.

”Nu, jag ser polisen och jag vet att nånting händer, jag blir rädd,
varför är de här?” (Safia, 55 år)

Enligt polisens rapport om kriminella nätverkets påverkan på lokalsamhället bekräftas bilden som kvinnorna beskrev av polismyndighetens insatser. Enligt rapporten medger polisen att den polisiära närvaron i de utsatta områdena har varit händelsestyrd, vilket innebär att de för det mesta griper in när situationen redan har urartat och att insatserna avslutas när situationen har avtagit.⁵⁵ Som jag redan nämnt orsakar den händelsestyrda polisiära närvaron att stadsdelens kvinnor upplever den som en orsak till att otrygghetskänslan ökar, vilket innebär att polisnärvaron upplevs ha de motsatta effekterna som den avser att ha.

5.3. Deltagarnas förslag på trygghetsskapande åtgärder

Under intervjuerna förklarade många av deltagarna sin brist på tillit för stadsdelsförvaltningens trygghetsarbete och dess arbete i övrigt. Deltagarna påpekade att det råder brist på information om hur stadsdelsförvaltningen arbetar för att skapa ett tryggt område, det vill säga om vilka insatser och åtgärder som har genomförts (eller genomförs) för att lyckas med en stadsdel där medborgarna kan känna sig trygga. Deras misstro för stadsdelsförvaltningens arbete resulterade i att många visade sig väldigt kritiska till den i stadsdelen förda politiken.

⁵⁵ Se Rikskriminalpolisen. 2014. s.16.

”Politikerna ska ut, de ska vistas på fältet, de ska uppleva det vi upplever.
De måste ut och se den ”Trygga Tensta” som de skriver om.” (Andrea, 21 år)

Andrea uttryckte det som andra deltagare känner, att trygghetsarbetet som numera förs är otillräckligt⁵⁶ samt att de som ”sitter bakom skrivbordet”, för att citera henne, inte förstår den verkliga situationen ute på fältet. Maktlösheten som kvinnorna känner i fråga om problematiken är stor. De flesta, om inte alla, uppfattar situationen som ett problem som ingen vill lösa och som har tagit över deras vardag.

”Om vi alla är med, tillsammans, du förstår, alla hjälper, det blir bra!” (Shadia, 46 år)

Deltagarna har visat sig kritiska till det förda trygghetsarbetet men de lägger inte ansvaret endast på stadsdelsförvaltningen, utan framförde att olika typer av samverkan är önskvärda för att invånarna och stadsdelsförvaltningen *tillsammans* ska kunna förbättra situationen. Redan 1994 framfördes i delbetänkandet av Trygghetsutredningen att alla goda krafter i samhället måste tas tillvara för att kunna öka tryggheten och motverka brottsligheten. Enligt utredaren kan samverkan med enskilda eller privata aktörer leda till en minskad brottslighet och därmed en ökad trygghetsupplevelse. Utredningen kom bland annat fram till slutsatsen att ett bra och tillräckligt samarbete mellan polisen, den lokala förvaltningen, medborgarna och andra aktörer är en förutsättning för att uppnå ett välfungerande och lyckat trygghetsarbete.⁵⁷ Utredarens resonemang delas av många deltagare, som har framfört att de är beredda att vara delaktiga (om de inte redan är det) för att bidra till en trygg stadsdel, och som ser trygghetsarbetet som ett kollektivt ansvar.

Eftersom syftet med denna undersökning har varit att skaffa sig kunskap om kvinnornas upplevelse av (o)trygghet i stadsdelen men även att få insikt i vilka åtgärder man kan vidta för att öka deras trygghetskänsla, gavs dem tillfälle att framföra sina åsikter beträffande möjliga lösningar på problematiken.

5.3.1. Kortsiktiga åtgärder

Enligt de kvinnor som deltagit i studien kan högre polisnärvaro⁵⁸, förbättrad utomhusbelysning samt grannsamverkan bli åtgärder som kan komma att minska upplevelsen av otrygghet i stadsdelen. Några av dessa åtgärder har redan vidtagits (i några av stadsdelens områden) och visar sig, enligt kvinnorna, resultera i en ökad känsla av trygghet.

⁵⁶ Att arbetet som numera förs upplevs som otillräckligt påpekades av 100 % av deltagarna.

⁵⁷ Se SOU 1994:122 *Trygghet mot brott i lokalsamhället-Kartläggning, principiella synpunkter och förslag*. Delbetänkande av Trygghetsutredningen. Fritzes, Offentliga Publikationer. Stockholm, 1994. s.15 och 175.

⁵⁸ I förebyggande syfte i synnerhet.

5.3.1.1. Förbättrad utomhusbelysning

Belysningen är en faktor som kvinnorna anser vara avgörande för trygghetskänslan i området. BRÅ har presenterat olika rapporter som stärker påståendet. En god utomhusbelysning har visat sig ha brottsförebyggande effekter samtidigt som den också öka trygghetskänslan hos medborgarna. Den sociala kontrollen ökar när det är belyst på ett tillräckligt sätt eftersom folk vågar vistas ute mer vilket kan ha avskräckande effekt på potentiella gärningsmän.⁵⁹ Kvinnorna förklarade under intervjuerna och i de informella samtalen att om området är väl belyst känner man sig tryggare och vågar vistas ute mer, eftersom man ser vad som händer runt omkring sig. Med tanke på att det är i högsta grad när det är mörk som de inte vågar vistas ute, uppfyller en god och tillfredsställande utomhusbelysning en viktig trygghetsskapande funktion.

”Jag vill kunna komma hem på kvällen utan att behöva ringa min man och säga att han ska möta mig på gården” (Fakria, 55 år)

Kvinnornas berättelser överensstämmer med vad Farrington och Welsh förklarar i sin rapport om förbättrad utomhusbelysning, där de framför att brist på ljus innebär för många en upplevelse av personlig otrygghet. Kvinnornas livskvalitet påverkas märkbart av mörker och den medföljande otrygghetskänslan, eftersom deras rörelsemönster påverkas markant och deras möjligheter att vistas i det offentliga rummet begränsas.⁶⁰

De kvinnor som känner sig trygga i bostadsområdet förklarar exempelvis att utomhusbelysningen är god och att det hjälper till att flera vågar gå ut och vistas där eller till att man åtminstone känner sig tryggare när man är på väg hem även om ingen är ute. I motsats till dem, känner de kvinnorna som påpekar dålig utomhusbelysning i bostadsområdet otrygghet samtidigt som de förklarar att nästan ingen vistas ute när det är mörkt och att de undviker att ta sig hem själva om det är mörkt. Några kvinnor förklarade att hur väl vägen/området är belyst är avgörande för vilken väg de ska ta när de måste välja omvägar, vilket än en gång visar på vikten som kvinnorna lägger på god utomhusbelysning som trygghetsskapande åtgärd.

Om samband finns mellan dålig belysning-högre brottslighet går enligt Farrington och Welsh inte att fastställa. De förklarar att olika studier visat på minskad brottslighet vid god utomhusbelysning, men poängterar att det måste handla om stabila och homogena områden för att insatsen ska ha denna effekt. I de mer heterogena områdena med hög in- och utflyttning

⁵⁹ Se exempelvis Farrington, David P. & Welsh, Brandon C. *Förbättrad utomhusbelysning och brottsprevention- En systematisk forskningsgenomgång*. Rapport 2007:28. Brå – centrum för kunskap om brott och åtgärder mot brott. Edita Norstedts. Västerås, 2007. s.7-8 samt 13.

⁶⁰ Se Farrington, David P. & Welsh, Brandon C. 2007. s.9.

bland de boende rekommenderas en kombination av olika insatser, alltså en förbättring av utomhusbelysningen men också andra insatser såsom mer bevakning.⁶¹ Ur kvinnornas berättelser framkommer att de upplever att sambandet finns. Enligt kvinnorna upplevs de platser som har en tillräcklig utomhusbelysning som mer trygga inte bara för att det är bra belyst utan för att brottsligheten minskar. Samtidigt upplever de att på de platser som har dålig belysning ökar brottsligheten och med det även otrygghetsupplevelsen.

Förbättrad utomhusbelysning där det är dåligt/otillräckligt belyst är, med grund i det ovan nämnda, en av de av kvinnorna föreslagna åtgärder för att öka deras trygghetsupplevelse i stadsdelen.

5.3.1.2. Grannsamverkan

Bostadsområdet upplevs av de flesta som tryggare än andra offentliga platser i stadsdelen. De som upplever bostadsområdet som tryggt hänvisar till att de känner sina grannar och att det finns en väl fungerande grannsamverkan. Därför föreslår kvinnorna att grannsamverkan utvecklas så att det förekommer i största delen av stadsdelen.

”Vi vet ju, vi har mycket grannsamverkan, ifall vi ser nånting som inte stämmer i området, som, att nån plötsligt går in i källaren utan att vi vet vem det är, då hoppar vi till alla liksom, och försöker att få bort dem...” (Beyan, 34 år)

Återkommande i kvinnornas berättelser är att de anser att kunskap om vilka grannarna är och grannsamverkan är viktiga faktorer som påverkar deras känsla av trygghet i bostadsområdet. De förklarar att det faktum att man känner grannarna hjälper till att identifiera de individer som rör sig i området och vilka som inte bor där. På så sätt kan de hjälpas åt att kontrollera att de som rör sig där faktisk bor där eller besöker någon som gör det och inte är där för att begå brott eller skadegörelse i fastigheterna eller utemiljön.

Grannsamverkan innebär att de boende i ett område samarbetar och stödjer varandra samt har god kunskap om och är uppmärksamma på vad som händer i området. Grannsamverkan bygger därför på två förebyggande mekanismer: att de boende ändrar sitt beteende och blir bättre på att skydda egendomen samt att en förstärkning av den informella kontrollen sker tack vare att grannarna utvecklar kontakten dem emellan.⁶² Enligt Brottsförebygganderådet kan

⁶¹ Se Farrington, David P. & Welsh, Brandon C. 2007. s.13-14.

⁶² Se Bennett, Trevor H., Holloway, Katy R. & Farrington, David P. *Grannsamverkans effekter på brottsligheten - en systematisk forskningsgenomgång* Rapport 2008:9. Brå – centrum för kunskap om brott och åtgärder mot brott. Edita Norstedts. Västerås, 2008. s.10.

grannsamverkan leda till mindre anonymitet och mer informell kontroll, vilket bidrar till att motverka brottsligheten samt till att öka trygghetskänslan i bostadsområdet⁶³, såsom kvinnorna framförde under intervjuerna.

Utifrån det som kvinnorna framförde under intervjuerna förstår man att de erfar befintligheten av ett starkt samband mellan en väl fungerande grannsamverkan och en ökad trygghetsupplevelse i bostadsområdet, vilket bekräftar BRÅ:s forskning i ämnet och några av grannsamverkans angivna effekter⁶⁴. De som kände sig trygga i sitt bostadsområde påpekade att grannsamverkan är av avgörande vikt och att de därför är delaktiga i den. De som känner sig otrygga i bostadsområdet berättade, i sin tur, att de varken vet vad grannsamverkan innebär eller har kännedom om det finns i deras bostadsområde, att grannarna inte känner varandra samt att folk flyttar ut och in ofta, vilket gör det svårt att känna igen grannarna. Kvinnornas berättelser bekräftar på så sätt de av Bennet, Holloway och Farrington påståendena om grannsamverkans brottsförebyggande och trygghetsökande effekter.

De deltagarna som framförde att de varken vet vad grannsamverkan innebär eller har kännedom om det finns i deras bostadsområde efterfrågar mer information om hur grannsamverkan fungerar och vill gärna att insatsen införs i deras bostadsområde. Samtidigt rekommenderar de som är med i grannsamverkan att insatsen införs i så många områden som möjligt i stadsdelen som trygghetsskapande åtgärd i bostadsområdet.

5.3.1.3. Ökad polisnärvaro

Att polisen ska vistas mer ute på fältet för att föra dialog med medborgarna och i förebyggande syfte anses av många deltagare⁶⁵ vara en trygghetsskapande åtgärd. Deltagarna framförde att om polisen bygger upp förtroende för dem, kommer medborgarna att ändra inställningen och lita på att de gör ett bra arbete och att de faktiskt kan hjälpa till när det behövs.

”Du vet, de kan göra nånting åt situationen så att både de som är ute och polisen känner sig trygga så att de åtminstone kan säga ”hej allting bra”, ”ja det är inga konstigheter”, ”ok, ha en trevlig kväll” och sen fortsätta vidare” (Jessica, 21 år)

Som jag förklarade under avsnittet om polisnärvaro som orsak till en ökad otrygghetsupplevelse, känner kvinnorna att den händelseinriktade polisiära närvaron i stadsdelen ger upphov till otrygghetskänslor. Enligt Patel delar polisen, på sätt och viss,

⁶³ BRÅ i fortsättningen. Se. Bennett, Trevor H. Holloway, Katy R. & Farrington, David P. 2008. s.7-8.

⁶⁴ Se Bennett, Trevor H. Holloway, Katy R. & Farrington, David. P. 2008. s.7-8.

⁶⁵ Cirka 50 % av deltagarna anser att detta kan leda till en ökning av trygghetsupplevelsen.

kvinnornas uppfattning. I hennes rapport om polisens syn på brottsförebyggande arbete förklarar hon att en hög andel av de poliser som deltagit i utvärderingen (65 %) efterfrågade mer synlighet och fotpatrullering som brottsförebyggande åtgärder. Enligt Patel anser poliserna att ökad synlighet (genom exempelvis fotpatrullering på allmänna platser) är en effektiv brottsförebyggande insats som bör förekomma i större utsträckning än vad som i nuläget sker.⁶⁶

De flesta deltagare anser att om polisen och invånarna förbättrar dialogen, genom att poliserna ändrar inställning och arbetar förebyggande, kan deras närvaro vara trygghetsskapande istället för att upplevas som ett orosmoment och efterfrågar därför att en sådan åtgärd vidtas.

5.3.1.4. Satsa rätt: Trygg i Tensta i fokus

Några deltagare visade sig kritiska till insatsen Trygg i Tensta.⁶⁷ Medan vissa förklarade att de anser att det är för sent att satsa på unga som är mellan arton och tjugotre år, påpekade andra att insatsen har en bra grundidé men att den har haft den motsatta effekten och bör därför ses över.

”De får bidrag för att vara de sämsta förebilder jag nånsin har sett” (Andrea, 21 år)

De som kritiserade Trygg i Tenstas effekter framförde att dessa unga vuxna som ska agera som bra förebilder för de yngre i stadsdelen, för att på så sätt förebygga brottslighet och skapa trygghet, uppfattas av många som delaktiga i den brottsliga verksamheten som pågår i området. De anser inte att dessa unga vuxna är bra förebilder för de yngre. Stadsdelsförvaltningen bör därför se över insatsen, granska verksamheten och våga satsa rätt. Vad menar de med satsa rätt? Det de deltagarna som visade sig kritiska till insatsen menar är att stadsdelsförvaltningen istället borde främja de verksamheterna och ideella krafterna som vill vara med och förändra, genom att föra dialog samt tillhandahålla stöd och resurser för det. De anser att det finns andra verksamheter/aktörer som verkligen gör skillnad (enligt kvinnornas uppfattning) och att stadsdelsförvaltningen ska satsa på dem istället.

De deltagare som menade att insatsen var onödig, för att citera dem, påpekade att man bör satsa på förskolan och skolan istället, så att de kan föra det förebyggande arbetet som behövs. De menade att det behövs mer resurser till förskolan och skolan för att kunna bemöta individerna

⁶⁶ Se Patel, Emma. *Polisers syn på brottsförebyggande arbete- Uppdraget ”Satsningen på fler poliser”* Rapport 2013:21. Brå – centrum för kunskap om brott och åtgärder mot brott. Fritzes, Offentliga Publikationer. Solna, 2013. s.45-47.

⁶⁷ 41 % av deltagarna visade sig kritiska till insatsen.

(både barnen och föräldrarna) utifrån deras egna förutsättningar, eftersom man måste börja arbeta i förebyggande syfte redan i de tidigare åldrarna.

5.3.2. Mellansiktiga åtgärder

Deltagarna anser att ett ökat samarbete mellan förskolan/skolan och föräldrarna (som kan uppnås genom att satsa större resurser på dessa verksamheter) samt inrättandet av flera mötesplatser för ungdomarna, är nödvändiga åtgärder som måste vidtas och som kan leda till en minskning av brottsligheten och därmed ge en ökad trygghetsupplevelse av stadsdelen.

5.3.2.1. Förstärk samverkan skolan-föräldrar

Inte bara de deltagare som visade sig kritiska till Trygg i Tensta har påpekat att problematiken måste lösas med insatser i tidigare åldrar och därför med mer resurser till förskolan och skolan, utan de flesta deltagare framförde, på ett eller annat sätt, att de har uppfattningen av att dessa insatser behövs.

”Redan när barnen går på dagis ser man var de ska hamna, hur det ska sluta” (Nidya, 37 år)

I delbetänkandet av trygghetsutredningen framfördes att insatser inom förskole-och skolverksamheten är att betrakta som önskvärda insatser inom trygghetsskapande verksamhet. Kvinnornas tankegång har således, redan 1994, delats av statliga utredare.⁶⁸ De flesta av kvinnorna framförde att om man lyckas föra en bra dialog mellan föräldrarna och pedagogerna (i förskolan eller skolan) kan man minska risken för att barnen hamnar i kriminaliteten när de blir äldre.

De äldre deltagarna, som i princip förde diskussionen i ämnet, påpekade att kontakten skolan-föräldrar verkar ha försvunnit, vilket de tycker har påverkat barnen negativt. Även här bekräftar kvinnorna resonemangen som utredaren förde i delbetänkandet av Trygghetsutredningen. Enligt utredaren bör man satsa på de långsiktiga åtgärderna, vilket innebär att satsningen måste ske vid tidigare åldrar, för att förhindra att ungdomarna etablerar sig i kriminaliteten. Utredaren framförde att Stockholms samordningskansli för brottsförebyggande arbete påpekade under utredningens gång att det är möjligt att identifiera och spåra vissa tendenser till kommande problem redan på förskolan och fritidsgårdarna.⁶⁹ I Trygghetsutredningen rekommenderas

⁶⁸ Se SOU 1994:122 s.177.

⁶⁹ Se SOU 1994:122 s. 72 samt 95-96.

därför att successivt förbättra samarbetet mellan skolan och föräldrarna som ett verktyg för ett lyckat trygghetsskapande arbete. Skolan bär enligt utredaren ansvaret för att främja utvecklingen av demokratiska värderingar och ska påverka barnen i rätt riktning, men ett nära och kontinuerligt samarbete med föräldrarna behövs för att lyckas bättre.⁷⁰ Deltagarna efterfrågar ett sådant samarbete. De framförde behovet av att ifrågasätta förståelsen av föräldrarollen samtidigt som de poängterade att man lyckas bättre om föräldrarna och skolan för en kontinuerlig dialog, med kombination av andra insatser vid behov.

Riktigt bra och lyckat förebyggande arbete innebär enligt deltagarna en satsning på samverkan skolan-föräldrar, där socialtjänsten och polisen ska medverka vid behov, vilket också framfördes år 1995 i Trygghetsutredningen. Det är med det nyss nämnda som grund som kvinnorna föreslår att kommunen ska ställa större resurser på förskole- och skolverksamheterna till förfogande, som en del av det förebyggande trygghetsarbetet som ska föras.

5.3.2.2. Fler mötesplatser för ungdomarna

Enligt propositionen 2013/14:191 ska ungdomarna ha goda levnadsvillkor (tillgång till bostad, utbildning, trygghet, arbete, kultur och fritid, etc.) samt makt att forma sina liv genom att ha möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet. De statliga insatserna ska, enligt propositionen, skapa förutsättningar för att främja möjligheter till självförverkligande, vilket bidrar till att ungdomarna utvecklas till ansvarsfulla individer som lever upp till samhällets förväntningar.⁷¹

”Så länge det inte finns nå bra verksamhet på centrum sidan också, som verkligen gör nytta för våra framtida ungdomar, då ser man att det är, det är kaoset där, det är kriminellt, det är läskigt, det är farligt...” (Andrea, 21 år)

Så många som alla deltagare framförde att ytterligare insatser för att hjälpa ungdomarna bort från gatan behövs. De påpekade att avsaknaden av goda förebilder och mötesplatser i stadsdelen leder till att de flesta ungdomar känner sig hopplösa, ger upp och inte kan se något positivt i tillvaron. De av propositionen uttalade levnadsvillkoren som ungdomarna ska garanteras verkar inte vara befintliga i stadsdelen, om man utgår från kvinnornas berättelser.

⁷⁰ Se SOU 1995:146. *Trygghet mot brott- Rollfördelning och samverkan*. Slutbetänkandet av Trygghetsutredningen. Fritzes, Offentliga Publikationer. Stockholm, 1995. s.224-225.

⁷¹ Se Proposition 2013/14:191. *Med fokus på unga – en politik för goda levnadsvillkor, makt och inflytande*. Utbildningsdepartementen. Stockholm, 2014. s.18-20.

Kvinnorna föreslår därför inrättande av fler mötesplatser med goda förebilder samt tilltalande och meningsfulla aktiviteter som motiverar ungdomarna att skaffa sig ett yrke eller utbildning, att göra något nyttig för samhället eller som fungerar som platser där känslan av utanförskap förebyggs.

5.3.3. Långsiktiga åtgärder

När jag bad deltagarna att prata om ungdomarna, stannade de inte i beskrivningen av "ungdomarna" som brottslingar som bär ansvaret för otryggheten som upplevs i stadsdelen. De försökte också hitta orsakerna, förklara bakgrunden till "ungdomarnas" agerande. Upprepade gånger pratade kvinnorna om hur samhället har förändrats, hur hela Sverige har förändrats och inte bara Tensta/Hjulsta. Ur kvinnornas berättelser framkommer en önskan om åtgärder som avser att minska segregationen, och dess medförande stigmatisering, som en hörnsten i det trygghetsskapande arbetet.

Kvinnorna berättade om hur välfärden sakta men säkert har plockats isär och hur detta har lett till att fattigdomen, kriminaliteten och samhällsklyftorna ökat. I deras resonemang skildrades bilden av kriminella/sysslolösa ungdomar som en produkt av ett samhälle i dekadens som har marginaliserat dem sedan de var småbarn. Ivonne förklarade det på ett väldigt tydligt sätt:

"Elizabeth, jag tycker att samhället har förändrats, mycket, tänk såhär: om jag hela tiden trycker ner dig och berättar för dig att du inte duger, om du inte har möjlighet att studera vidare på grund av h eller z, om ingen tror på dig, om du inte har nånstans att ta vägen när du inte är i skolan för att ni är kanske sex eller åtta personer som bor i en trea samtidigt som du matas med konsumismen och känner grupptricket då dina kompisar har det här och det där och du har inget råd, sen ser du att "kompisarna" håller på med skumma saker men får bra pengar av det, du, du faller i gropan helt enkel..." (Ivonne, 62 år)

Jag fick höra många säga "vad ska ungdomarna göra?" "de har ingenting att göra, det finns inga jobb, inga mötesplatser och inga aktiviteter för dem" "de är bortglömda" "det är deras sätt att hantera situationen" "de yngsta gör det de äldre gör". Deras diskussion påminde mig om Sernhede, som i "Förorten som exil" förklarar hur frustrationen och ilskan som har sitt ursprung i individernas erfarenheter av särbehandling i skolan och uteslutning på arbetsmarknaden ofta uttrycks i glorifieringen av våld och stöld, vilket leder till att kriminaliteten upplevs som ett legitimt verktyg för att lyckas ta sin plats i konsumtionssamhället.⁷² Jag fick intrycket av att kvinnorna resonerar på liknande sätt. Av deras berättelser kan man utläsa följande tankegång:

⁷² Se Sernhede, Ove. 2004. s.122-123.

om det inte finns bra förebilder, tillgång till mötesplatser samt meningsfulla aktiviteter för ungdomarna, kommer de att trilla i brottslighetens spår. De försvarar inte ”ungdomarnas” attityder och agerande, men visar en viss förståelse för varför de gör som de gör, och uttrycker maktlösheten som de känner gentemot problematiken.

Den onda cirkeln måste enligt kvinnorna brytas. De mellansiktiga åtgärderna som kvinnorna efterfrågade blir på något sätt en satsning som, enligt deras tankegång, kommer att bidra till att segregationen minskar. Deras resonemang kan sägas vara följande: rätt stöd i rätt tid kan leda till att ungdomarna utvecklas till ansvarsfulla individer som inte behöver den brottsliga verksamheten för att känna att de duger eller att de passar in. Lyckas man med att minska segregationen och stigmatiseringen som den medför, undsätter man ungdomarna från kriminaliteten, brottsligheten minskar och trygghetupplevelsen blir betydligt högre.

Problematiken som kvinnorna presenterar är inte något nytt, utan något som har diskuterats länge på de politiska och samhällsvetenskapliga arenorna men även av massmedierna och allmänheten. Av materialunderlaget framkommer att en viktig del i segregationsdiskursen har att göra med föreställningen av stadsdelen som ”förorten” där det dåliga händer och där ungdomarna likställs med kriminella. Men det handlar, som sagt, om en föreställning, en uppfattning, en konstruerad bild. Några deltagare framförde, som jag redan nämnt, att även det positiva med stadsdelen måste diskuteras och framhävas.

”Vi måste våga prata om det positiva också, att rikta uppmärksamheten på det positiva medför att tryggheten ökar” (Anna, 78 år)

Som jag behandlade tidigare har några kvinnor visat sig kritiska mot medias och även allmänhetens framställning av ungdomarna och hela Tensta/Hjulsta som stadsdel, och framförde att medias makt att påverka folks syn på problematiken underskattas av många. De ifrågasatte varför massmedierna endast pratar om det dåliga och stigmatiserande som sker i stadsdelen och påpekade att det även finns positiva saker att lyfta upp, inte bara om ungdomarna utan också om Tensta som förort. Enligt Ericsson, Molina och Ristilammi har massmedierna en nyckelposition genom vilken de beskriver och avbildar olika ämnen, som väljs av dem och som upprepas, gång på gång, vilket slutligen begränsar mottagarens synfält. Mottagaren kommer därmed att ha svårt att uppfatta en annan bild (i detta fall av området) än den som inpräntades i hans eller hennes medvetande samt att ifrågasätta den.⁷³ Den bilden som allmänheten (och stadsdelens invånare för sin del) anammar, reproduceras och

⁷³ Se Ericsson, Urban; Molina, Irene & Ristilammi, Per-Markku.2000. s.32.

kompletteras med egna erfarenheter eller det som andra berättar försiggår. Stigmatiseringen av ungdomarna och området reproduceras på så sätt inte bara av massmedierna utan också av stadsdelens invånare som, medvetet eller omedvetet, är en del av den onda cirkeln som de gärna vill bryta.

Några kvinnor, med sina berättelser, visar på medvetenheten om behovet av att ifrågasätta giltigheten av massmediernas och allmänhetens uppfattning av stadsdelen samt att framhäva det positiva som händer i förorten, som ett första steg mot segregationen. Enligt kvinnorna måste folk våga prata mer om det som är bra med att bo i Tensta/Hjulsta och mindre om det dåliga som där sker. Förhoppningsvis, om alla är med och hjälper till att förändra diskursen om förorten samt att reproducera den, kommer man att kunna byta ut föreställningen av Tensta/Hjulsta som en plats där ingen vill bosätta sig i mot bilden av den fina och trygga platsen som stadsdelen en gång var och därmed kan vara.

6. Slutord

I denna rapport har begreppet trygghet, som upplevelse, varit i centrum. Trygghet handlar, som jag redan nämnt, om känslan av välmående och säkerhet. Men det är viktigt att ha i åtanke att trygghet är ett begrepp som kan tolkas olika, eftersom det är något som upplevs och uppfattas individuellt med våra erfarenheter och vårt sätt att vara som utgångspunkt. Därför, medan några upplever en viss situation som trygg kan andra uppfatta den som otrygg.

På nationell och internationell nivå har intresset för att studera trygghetsfrågor kopplade i första hand till utemiljön ökat. Det framförs ofta i undersökningar av olika slag att upplevelsen av otrygghet handlar framför allt om vad som kan ske när man vistas utanför bostaden på allmänna platser, speciellt när det är mörkt. Liknande tankegång har förts under genomförandet av denna undersökning. Tidigare trygghetsmätningar har visat på en ökning vad gäller upplevelsen av otrygghet i stadsdelen samt att andelen kvinnor som upplever otrygghet är högre än andelen män. Samband kan sägas finnas mellan den upplevda otryggheten och olika faktorer såsom mörker och brottslighet. De kvinnor som deltagit i denna undersökning har, med sina berättelser, bekräftat det som statistiken visar.

Att man ska kunna röra sig fritt när man vistas ute utan att behöva tänka på olika strategier som bidrar till att öka trygghetskänslan, oavsett område eller tidpunkt, kan av många anses vara en självklarhet. För många av de kvinnor som deltagit i denna undersökning, däremot, innebär utevistelsen ett orosmoment som flera av dem väljer att undvika. Mörker, kriminalitet och ungdomar med fientlig attityd som rör sig i stadsdelens allmänna platser anses av kvinnorna vara avgörande faktorer vad gäller deras trygghetsupplevelse.

Några av de åtgärderna som deltagarna har framfört har redan vidtagits eller är möjliga att vidtas inom en snar framtid. Kvinnorna själva berättade att exempelvis grannsamverkan och god utomhusbelysning har visat goda resultat vad gäller trygghetsupplevelsen i bostadsområdena där dessa förekommer. Polisen har redan satt igång den så kallade medborgardialogen, som en del av medborgarlöften, vilket också visar på att kvinnornas önskemål om ökad och förbättrad dialog med medborgarna är på väg att gå i uppfyllelse.

Som jag behandlade i tidigare avsnitt är problematiken som kvinnorna framförde inte något nytt. Segregationen i dess olika skepnader och dess effekter är något som har diskuterats längre bland annat av massmedierna, allmänheten och politikerna. Det handlar såklart om en stor fråga som inte får plats i denna studie, men som jag tycker förtjänar att nämnas och behandlas kort.

En viktig del i segregationsdiskursen som kvinnornas berättelser var behäftad med har att göra med föreställningen av stadsdelen som "förorten" där endast det dåliga händer och där ungdomarna likställs med kriminella. Mörker och kriminalitet, segregation och stigmatisering samt "vi" och "de" diskursen har varit härskande i kvinnornas berättelser. Det är dessa diskurser som skapar den onda cirkeln som kvinnorna önskar ska brytas på något sätt. Man måste tänka på att segregationen skapar både outsiders och insiders samt att den gäller makt och relationer i grunden. *Vi och De* diskursen, som innebär framställningen och stigmatiseringen av individer som avvikande och som leder till social exkludering, genomsyrar deltagarnas resonemang. De som avviker, exempelvis med sitt beteende, blir uteslutna och framstår därmed som hotfulla och som "de andra". I sina berättelser beskrev kvinnorna "ungdomarna" som "de andra", som de som avviker och som de som måste komma tillrätta, samtidigt som de betraktar sig själva som en gemensam "vi" som försöker skydda sig mot- samt hjälpa "dem" att inte avvika längre. *De* bestäms i kvinnornas diskurs vara "ungdomarna", vilka på grund av deras avvikande beteende varken tillhör kvinnornas eller samhällets "Vi".

Genom att använda sig av olika strategier för att öka deras egen trygghetsupplevelse, har de omedvetet upprättat och förstärkt gränserna mellan *vi och de*. "De" har ingenstans att ta vägen, "de" behöver jobb, "de" måste göra något nyttig för samhället och "vi" undviker tunnelbanestationen för att "de" vistas där, är kriminella och stör ordningen. Stigmatiseringen (av ungdomarna) reproduceras varje gång kvinnorna väljer att inte gå förbi dem, att inte prata med dem, att föra vidare det de hörde om dem, varje gång de väljer att ge upp hoppet. Jag menar inte att skuldbelägga dem. Jag tror inte att kvinnorna agerar så som de gör för att exkludera ungdomarna, utan jag har full förståelse för att tanken bakom dessa strategier är att få eller kunna känna sig trygga. Jag antar att jag skulle agera likadant om jag var i deras sits. Problemet är, som jag ser det, att genom dessa strategier blir kvinnorna en del av den onda cirkeln, den som de önskar bryts.

Deltagarna anser sig ha förlorat kampen om makten men jag tycker att det är tvärtom. Varför? För att de har berättat om deras upplevelser av (o)trygghet, om hur deras vardag ser ut i stadsdelen samt om vilka åtgärder som kan vidtas för att öka deras trygghetsupplevelse. De har använt makten att påverka den förda politiken, en politik som enligt dem har varit otillräcklig, missgynnat dem eller visat motsatta effekter. De har vågat och därför har de makten. Makten att hjälpa till, makten att få andra att inse hur verkligheten ser ut, makten att förändra. De har använt makten att höja rösten och göra sig hörda. Nu får vi hoppas på att någon är beredd att lyssna.

Källförteckning

Styrdokument

Verksamhetsplan och budget 2016 för Spånga-Tensta Stadsdelsförvaltning. Antagen den 10 december 2015. Stockholms stad.

Trygghets- och säkerhetsprogram för Stockholms stad 2013-2016. Fastställt av kommunfullmäktige i april 2013.

Tidigare trygghetsundersökningar

Malm, Ulf. Trygghet och socialt liv i Testa/Hjulsta 2009- en uppföljning. Svenska Bostäder. Stockholm. 2009.

Trygghet i Spånga – Tensta 2014. – Resultat från Stockholms stad trygghetsmätning. Socialförvaltningen. Avdelning för stadsövergripande sociala frågor. Utvecklingsenheten.

Offentligt tryck

Proposition 2013/14:191. *Med fokus på unga – en politik för goda levnadsvillkor, makt och inflytande*. Utbildningsdepartementen. Stockholm, 2014.

SOU 1994:122 *Trygghet mot brott i lokalsamhället-Kartläggning, principiella synpunkter och förslag*. Delbetänkande av Trygghetsutredningen. Fritzes, Offentliga Publikationer. Stockholm, 1994.

SOU 1995:146. *Trygghet mot brott- Rollfördelning och samverkan*. Slutbetänkandet av Trygghetsutredningen. Fritzes, Offentliga Publikationer. Stockholm, 1995.

Rapporter och publikationer

Berglund, Ulla. *Utanför-staden – om trygghet, värdighet och engagemang mot förslumning*. Södertörns högskola. Huddinge, 2005.

Ericsson, Urban; Molina, Irene & Ristilammi, Per-Markku. *Miljonprogram och media: Föreställningar om människor och förorter*- En samproduktion mellan Riksantikvarieämbetet och Integrationsverket. Berlings Skogs AB, Trelleborg, 2000.

Farrington, David P. & Welsh, Brandon C. *Förbättrad utomhusbelysning och brottsprevention- En systematisk forskningsgenomgång*. Rapport 2007:28. Brå – centrum för kunskap om brott och åtgärder mot brott. Edita Norstedts. Västerås, 2007.

Hosseini-Kaladjahi, Hassan. *Tusen röster om Fittja- Integrationsfrågan betraktad utifrån en enkät bland de boende*. Mångkulturellt centrum Botkyrka. Elanders Gotab, 2001.

Lindström, Jonas. *Destination framtiden- Om skolan, uppväxtvillkor och högre studier*. Södertörns högskola. Lund, 2005.

Löfvenius, Johanna. *Stad i Samverkan- Stockholms stad och civilsamhället*. Delrapport från Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm. 2015.

Patel, Emma. *Polisers syn på brottsförebyggande arbete- Uppdraget "Satsningen på fler poliser"*. Rapport 2013:21. Brå – centrum för kunskap om brott och åtgärder mot brott. Fritzes, Offentliga Publikationer. Solna, 2013.

Rikskriminalpolisen. *En nationell översikt av kriminella nätverk med stor påverkan i lokalsamhället*. Sekretessprövad version. Underrättelsesektionen. 2014.
Skillnadernas Stockholm. Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm. 2015.

Tursunovic, Mirzet. *Fostran till demokrati: tre sociologiska delstudier av bosniska ungdomars politiska socialisering*. Department of Sociology. Göteborgs Universitet. Göteborg studies in Sociologi nr 21. Intellecta DocySus. Göteborg, 2004.

Vetenskapsrådet. *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällvetenskaplig forskning*. Elanders Gotab. Stockholm, 1990.

Faktablad

Spånga-Tensta-Faktablad. Stadsdelsområdet, Stadsdelsnämnden samt Stadsdelsförvaltningen. Stockholms stad. 2016

Broschyr om *Ungdomsarbete i Spånga-Tensta*. Stockholms stad. Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning.

Kvinnocenters i Tensta-Hjulsta faktablad.

Litteratur

Aspers, Patrik. *Etnografiska metoder- att förstå och förklara samtiden*. Liber AB. Helsingborg. 2007.

Bennett, Trevor H. Holloway, Katy R. & Farrington, David P. *Grannsamverkans effekter på brottsligheten - en systematisk forskningsgenomgång* Rapport 2008:9. Brå – centrum för kunskap om brott och åtgärder mot brott. Edita Norstedts. Västerås, 2008.

Denscombe, Martyn. *Forskningshandboken- för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 3 Uppl. Studentlitteratur AB. Lund, 2016.

Lantz, Annika. *Intervjumetodik*. Uppl. 3:1. Studentlitteratur AB. Lund, 2013.

Molina, Irene. *Den rasifierade staden*. I Magnusson Turner, Lena (red). *Den delade Staden*. Boréa Bokförlag. Finland, 2008.

Sernhede, Ove. *Förorten som exil*. I Johansson, Thomas & Sernhede, Ove (red). *Urbanitetens omvandlingar- Kultur och identitet i den postindustriella staden*. Daidalos AB. Göteborg, 2004.

Elektroniska källor

http://www.livstycket.se/03.foreningen/detta_ar.htm (Hämtad 160407)

<http://www.stockholm.se/FamiljOmsorg/Stod-till-unga/alkohol-droger-och-missbruk/Drog--och-brottsforebyggande-arbete/> (Hämtad 160427)

<http://www.stockholm.se/OmStockholm/Forvaltningar-och-bolag/> (Hämtad 160322)

<http://www.stockholm.se/OmStockholm/Forvaltningar-och-bolag/Stadsdelsforvaltningar/> (Hämtad 160322)

http://www.tryggitensta.se/index.php?option=com_content&view=article&id=25&Itemid=28 (Hämtad 160420)

<http://www.verdandi.se/om-verdandi/> (Hämtad 160407)

Fokusgruppsintervjuer: Underlag

Planerade frågeställningar:

- Vilka platser upplever ni som trygga respektive otrygga? Varför? Under vilka tider?
- Vad, vem, vilka gör att ni känner er trygga respektive otrygga på dessa platser?
- Finns det tider där ni inte går ut? I så fall vilka? Varför går ni inte ut?
- Finns det platser som ni undviker? I så fall vilka? Varför gör ni det? När gör ni det?
- Har det hänt att ni har tagit omvägar? Varför gör ni det? När gör ni det? Händer det ofta? I så fall, hur ofta? Hur gör ni och vad tänker ni på när ni väljer den nya vägen?
- Avråder ni andra från att gå på speciella platser? Varför? Vilka är platserna i så fall?
- Vad skulle göra att ni kände er trygga på de platserna som ni upplever som otrygga?
- Vilka insatser ser ni som trygghetsförebyggande?
- Hur skulle man kunna skapa ett tryggt bostadsområde?
- Hur skulle man kunna skapa en trygg närmiljö?
- Hur upplever ni stadsdelsförvaltningens trygghetsarbete? Vilka svagheter ser ni i det? Vilka styrkor?
- Tycker ni att det finns något som ni kan göra för att öka trygghetsupplevelsen i området? Vad i så fall? Om inte, varför?
- Hur skulle man kunna samverka för att öka trygghetsupplevelsen; föräldrar, polis, bostadsbolag etc.? Tycker ni att detta behövs? Skulle ni vara delaktiga?